

СТРАТЕГИ АКАДЕМИ
— 1955 —

СТРАТЕГИЙН СУДАЛГАА

2021.06. №05

INSTITUTIONALIZATION OF POLITICAL PARTIES IN MONGOLIA

Institutionalization of Political Parties in Mongolia (Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэл)

Sponsors of research /Судалгааны захиалагч:

Strategy academy
Стратеги академи
Friedrich-Ebert-Stiftung
Фридрих-Эбертийн сан

Research Team/Судалгааны баг:

Fernando Casal Bértoa – Associate Professor at University of Nottingham
Ноттингхам Их Сургуулийн Профессор Фернандо Касал Бэртуа

Bat-Orgil Altankhuyag – Defacto Institute
Дефакто Институтын Ахлах судлаач Алтанхуягийн Бат-Оргил
Batkhishig Gankhuyag – Defacto Institute
Дефакто Институтын Туслах судлаач Ганхуягийн Батхишиг

Стратеги Академи ТББ

Фридрих-Эбертийн сан

Утас: +976 77444182

Утас: +976 312892

Хаяг: Сүхбаатар дүүрэг, 8-р хороо,
Тусгаар тогтнолын ордон, 5 давхар 507 тоот.

Хаяг: Сүхбаатар дүүрэг, 1-р хороо,
Ландмарк төв, 6 давхар 603 тоот.

E-mail: sa.mongolia@gmail.com

E-mail: info@fes-mongolia.org

Facebook: Стратеги академи

Facebook: @fesmongolia

Instagram: @strategyacademy_

Web: mongolia.fes.de

Twitter: sa_mongolia

ISSN: 2709-2100

© ЗОХИОГЧИЙН ЭРХЭЭР ХАМГААЛАГДСАН БҮТЭЭЛ

СТРАТЕГИ АКАДЕМИ

— 1955 —

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

Contents

ABBREVIATIONS	5
Abstract	7
1. Introduction	7
1. State of the Art: Party institutionalization	8
1. Political Parties in Mongolia	11
1. Party Institutionalization in Mongolia	13
1. Conclusion	21
References:	24
Appendix 1.	27
Агуулга	
ТАЛАРХАЛ	31
Товчилсон үгс	32
Хураангуй	34
1. Удиртгал	34
1. Онолын үндэслэл: Намын инстүүчлэл	36
1. Монголын улс төрийн намууд	38
1. Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэл	41
1. Дүгнэлт	50
Ном зүй	52
Хавсралт 1.	55

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

ABBREVIATIONS

Civil Will Party	CWP
Civil Will Green Party	CWGP
Democratic Coalition	DC
Democratic Party	DP
General Election Commission	GEC
Justice Coalition	JC
Mongolian Democratic Party	MDP
Motherland Democracy Coalition	MDC
Mongolian Free Labour Party	FLP
Mongolian Green Party	MGP
Mongolian National Democratic Party	MNDP
Mongolian National Progressive Party	MNPP
Mongolian New Democratic Socialist Party	MNDSP
Mongolian Liberal Labor Party	MLLP
Mongolian Party for Independence	MPI
Mongolian People's Party	MPP
Mongolian People's Revolutionary Party	MPRP
Mongolian Renaissance Party	MRP
Mongolian Religious Democratic Party	MRDP
Mongolian Social Democratic Party	MSDP
Mongolian Traditional United Party	MTUP
Mongolian United Party of Cattle Breeders and Peasants	MUPCBP
Mongolian United Party of Private Owners	MUPPO
Motherland Party	MLP
National Labour Party	NLP
Republican Party	RP
Right Person Electorate Coalition	RPEC
Supreme Court of Mongolia	SCM

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

Preface

On June 9, 2021, the eighth presidential election of Mongolia was held. In this election, three candidates, Ukhnaa Khurelsukh, chairman of the ruling Mongolian People's Party; Sodnomzundui Erdene, former chairman of the opposition Democratic Party; and Dan-gaasuren Enkhbat, the founder of Datacom LLC, the Right Person Electorate Coalition, run for the presidency.

The Strategy Academy has published a total of 9 research reports as the 5th volume of the "Strategic Research" journal, which analyzed changes in the political situations and public opinion during the Presidential election, and voter satisfaction and expectations in the election result.

The 9 research reports are divided into the following 4 chapters. These include:

1. Results of Comparative Political Party and Candidate Rating Survey;
2. Social media monitoring on news and events related to the presidential election;
3. "Analysis of election results" which is based on data from the official website of the General Election Commission of Mongolia;
4. Post Election Survey on Voter Opinion

For the "Political Party and Candidate Rating Survey" and the "Post Election Survey on Voter Opinion" we collected data from 4,000-5,000 respondents from 9 districts of Ulaanbaatar and 21 provinces in 3-4 days which is a relatively short duration, using telephone survey software.

For the "Social media monitoring on news and events related to the presidential election," we analyzed social and political events on social media, which were attracted public attention during the election, and the most followed Facebook pages, which supported candidates during the election, and public reaction and attitude toward its posts.

Abstract

In this report, we shed light on the institutionalization of political parties in Mongolia. Even though scholars have proposed over ten different dimensions of party institutionalization, most agree that social rootedness and party systemness/routinization are the two main ones. Trying to capture these two dimensions and measuring the current level of institutionalization of Mongolian political parties, we used nine different party-level indicators. We focus our attention on all four political parties currently in the State Great Khural: namely, the Mongolian People's Party, the Democratic Party, the Mongolian People's Revolutionary Party, and the Labour Party.

Keywords: Political Parties, Elections, Party institutionalization, Democracy, Mongolia

Introduction

In 2016, US Secretary of State John Kerry called Mongolia a "Democratic Oasis in authoritarian regions" (Torbaty, 2016, 1). According to the most recent Democracy Index published by the Economist Intelligence Unit (EIU, 2020), Mongolia ranks only 62nd in the world. But when one compares it with the surrounding countries (e.g. Russia, China, North Korea, and Kazakhstan), it becomes obvious that Mongolia is a democratic island surrounded by authoritarian regimes.

Various explanations have been put forward for why Mongolia stayed democratic after the democratic revolution in the early 1990s. For example, Fish (2001) argued that Mongolia's democratic success is connected to its strong legislature, as it chose a parliamentary rather than a presidential system, like most post-communist countries. Others, like Fritz (2002), prefer to emphasize socio-cultural, rather than institutional factors, namely: nomadism, Buddhism, and ethnic homogeneity. But she also mentioned how political parties became a very important player in the process of democratic consolidation in the country.

This statement might be surprising given the widespread consensus among Mongolian journalists, intellectuals, and practitioners that political parties are neither well nor evenly institutionalized and given the dominance of just one (post-communist) party over its weaker electoral competitors - especially during the last two parliamentary elections.

In 2020, Defacto Institute published the first-ever analysis on party system institutionalization in Mongolia (Altankhuyag and Gankhuyag, 2020). Using various indexes (e.g., electoral volatility, effective number of parties, electoral disproportionality, party system closure), the report clearly showed that the Mongolian party system is highly institutionalized. However, and given that a party system is more than the sum of its units, this does not necessarily mean that Mongolian political parties are institutionalized. As explained elsewhere (Casal Bértoa and Enyedi, 2021), party and party system institutionalization are two different, even if related, phenomena.

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

For all these reasons and given that enough time – three decades – have passed since Mongolia transitioned to democracy, it is essential that we look at the process of political party institutionalization in the country and examine to what extent the abovementioned claims are correct. Especially since there is no study yet that systematically measures the level of institutionalization of Mongolian political parties.¹

Although according to the Supreme Court of Mongolia (2020), there are up to 36 different political parties officially registered in the country, the truth is that most of them do not operate regularly. For example, in the last 2020 legislative elections, only 17 had candidates running. Moreover, since the very first free and fair elections in 1990, not only have few been able to achieve parliamentary status, but also few remained in parliamentary for more than two elections.

This research paper is structured as follows. First of all, we will briefly cover the main definitions of party institutionalization, trying to identify the essential dimensions of the concept. Secondly, we will summarize the historical development of Mongolian political parties over time. The third section, focusing on the two main dimensions of party institutionalization (i.e. social rootedness and organizational systemness) and using up to nine different indicators, will measure the current level of institutionalization of Mongolia's four main (parliamentary) political parties. The paper concludes by showing the degree of party institutionalization in the country.

State of the Art: Party institutionalization

Ever since Huntington (1965) wrote his seminal piece on the topic, scholars have continuously advocated the need for party institutionalization (Lewis, 1994, Diamond 1989, Dix, 1992, Mainwaring and Scully, 1995). To the point that most authors agree that party institutionalization is a necessary, but not sufficient, condition for the consolidation of democracy. More recently, however, Casal Bértoa, either alone (2017) or with Enyedi (2021), found out that the institutionalization of political parties in a country might have not the type of direct relationship with democratic consolidation that scholars had predicted, but a more indirect one. Thus, party institutionalization helps democracy to survive and consolidate as long as it favours the institutionalization of a country's party system as a whole. This is not to deny, however, that party institutionalization is very critical for improving the quality of democracy – e.g., in terms of accountability, responsiveness - in a country (Mainwaring et al, 1992).

But what is party institutionalization and how can it be distinguished from party system institutionalization? There are almost as many definitions of the concepts as authors, but most tend to depart from Huntington's seminal definition of institutionalization, understood as 'the process by which organizations and procedures acquire value and stability'

¹ While the V-Dem (2020) project, based on expert surveys, measures the level of party institutionalization in Mongolia over time, it does so at the aggregate level, without looking at the degree of institutionalization of the different political parties.

(1968, 12). According to him, for an organization to be considered institutionalized, it must be adaptable, complex, autonomous, and coherent.

Departing from this seminal conceptualization, Randall and Svasand defined party institutionalization as “the process by which [a] party becomes established in terms both of integrated patterns of behavior and of attitudes or culture” (2002, 12). We can see from these definitions that the institutionalized party is much more than a group of people who seek power. For example, to be rooted in society, there should be a bridge between the state and people. In this regard, there should be stable party identification (McGuire, 1997). Nevertheless, some scholars have very different ideas on what constitutes party institutionalization. For example, Herrnsen (1989, 48) defined party institutionalization as “the adoption of professional-bureaucratic decision-making procedures”. One of the scholars who defined party institutionalization very differently is Kenneth Janda (1983), who emphasized its external features as “reified in the public mind”. In general, some definitions come from stakeholders’ perspectives and some definitions come from citizen’s perspectives. Thus, Janda’s definition can be considered a citizen’s perspective of party institutionalization. In this report, we are using Randall and Svasand’s (2002) definition as mentioned before, because it encompasses more or less every other definition. Levitsky (1998) argued that there should be a clear distinction between two different dimensions, which are value infusion or rootedness and behavioral (organizational) routinization. He identified rootedness as a “shift from the pursuit of particular objectives through an organization to the goal of perpetuating the organization per se” (1998a: 79) and organizational routinization as stability of intra-organizational interaction. On the other hand, Panebianco (1988) outlined two dimensions, which are autonomy and systemness. Similarly, Randall and Svasand (2002) developed a framework for party institutionalization, which are internal factors such as systemness and value infusion and external factors such as decisional autonomy and reification. As we can see from the majority of studies, rootedness and systemness can be two main dimensions of party institutionalization. Thus, we are using these two dimensions in this report.

Although sometimes treated indistinctively, party and party system institutionalization are two different concepts. They not only display different dimensions, but they also refer to two different levels of analysis. Thus, while individual parties are considered to be institutionalized if parties have well roots in society and organizational continuity (Casal Bértoa, 2017), a party system is only institutionalized if political parties interact, compete and colligate in a stable, routinized, and predictable manner (Casal Bértoa and Mair, 2012). This means that while a party system can be under-institutionalized despite having institutionalized political parties, the existence of under-institutionalized political parties in a system does not necessarily prevent the latter from becoming institutionalized. Still, in most cases, these two phenomena tend to go together and overlap (Casal Bértoa and Enyedi, 2021).

Altankhuyag and Gankhuyag wrote a report (2020) on the party system institutionalization in Mongolia at the Defacto Institute. In this report, we measured various indicators

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

of systemic level institutionalization. As a result, we concluded that the Mongolian political party system was institutionalized and even more institutionalized compared to other post-communist countries. However, it is important to note that such a high level of party system institutionalization is due to the dominance of just two parties, and especially the dominance of the post-communist Mongolian People's Party (MPP). To the point, that one could talk of what Randall and Svasand (2002) called "uneven institutionalization". That is why it is essential that we shed light on how individual parties are institutionalized in Mongolia, and on how party institutionalization is related to the institutionalization of the party system as a whole.

However, before we do that it is important that we understand how to appraise the different levels of party institutionalization, and specifically, how to measure all its different dimensions. There have been various attempts to measure and operationalize the institutionalization of parties. For example, the V-Dem project, trying to capture what they consider to be the two dimensions of party institutionalization (i.e., routinization of party organization and value infusion), collected aggregated data on political party indicators across countries (Bizzarro et al., 2020). Unfortunately, the V-Dem project does not allow us to distinguish among different levels of institutionalization per party, just for the whole country. This is problematic, especially in countries where "uneven institutionalization" has taken place, like in Mongolia.

Following Johnson (2002), in order to be able to capture the main two dimensions of party institutionalization (i.e., social rootedness and organizational systemness), we will be using the following indicators: party age, electoral stability, party identification, party membership, party nationalization, organizational stability, party leadership stability and party switching. We collected the official information of political parties from the Supreme Court, which is responsible for the registration of political parties in Mongolia. In order to operationalize the abovementioned indicators, we conducted interviews with party members and staff in order to understand the organizational and structural features of their parties and compliance between official and non-official data. A full list of interviews is included in the References section. Based on the legislative elections data from the General Election Commission of Mongolia, we calculated the vote share of major political parties in the past 30 years. Since multi-party democracy, seven presidential, eight legislative, and eight local elections have been held in Mongolia. However, we used only the legislative election's data in our measurement to reflect more of the organizational systemness rather than personalism. Our measurement on the level of partisanship relied on the Sant Maral Foundation's Politobarometer surveys, which assess the voter's perception and political environment in Mongolia since 2010.

Political Parties in Mongolia

Before turning to the analysis, let us first examine the history of political party development in Mongolia. The origins of Mongolia's first-ever political party dates back to the beginning of the twentieth century when Mongolia declared its independence. Two major clubs at that time, the Khuree's group and the Consul's group, were merged and established Mongolian People's Party (MPP) on March 1, 1921 (Dashdavaa, 2001). During this time, communist ideology had begun to spread around the globe and with it the dominance of a one-party authoritarian regime. The Mongolian People's party became a Leninist-Communist party under Communist International and it changed its name to the Mongolian People's Revolutionary Party (MPRP) in 1924.

Consequently, the communist one-party regime never allowed the emergence of alternative political forces for 70 years. The transition to democracy brought a multi-party system only with the first free and fair elections in 1990. At the end of 1989, the Young Artists' Second National Congress was organized and some of the participants established the Mongolian Democratic Union (Zaankhuu, 2004). During MDU's first assembly in 1990, they decided to found Mongolian Democratic Party. This was the beginning of a multi-party system in Mongolia.

The first election was unique because according to the amendment to the constitution, there were bicameral elections. The election for the upper house (430 members) was majoritarian. Not only did they allow newly formed political parties to participate in this election, but also other public organizations were allowed to participate. However, the lower house has only 50 members and they allowed only political parties to participate in this election. The election was proportional. A total of six political parties competed in this election (the Mongolian Democratic Party, Mongolian Social Democratic Party, the Mongolian National Progressive Party, the Mongolian Green Party, and the Mongolian Free Labor Party). The main goal for this parliament was to write a new constitution.

After the first democratic constitution was approved in 1992, the bicameral parliament was shut down and new elections were organized for the unicameral parliament with 76 members. A total of eight parties and two coalitions participated in the election of 1992, where a coalition of new parties (i.e., MDP, MNPP, and MGP) was not able to defeat the former ruling-party (MPRP), which won a landslide victory. After its defeat in 1992, the Mongolian Democratic Party merged with the Mongolian National Progressive Party (MNPP), the Mongolian Renaissance Party (MRP), and the Mongolian United Party (MUP) to establish the Mongolian National Democratic Party (MNDP). Later in 2000, MDP, MNDP, MSDP, MNPP, and MRDP merged and formed the Democratic Party (Amar-sanaa, 2011) as a liberal-conservative party, becoming the second largest in the country. Even though these parties merged and formed new parties together, some members of the parties usually created a new party with old names. Thus, it creates some uncertainty. These were certainly not the only mergers during the 1990s. Thus, the Mongolian United Party of Private Owners (MUPPO) merged with the Mongolian United Party of Cattle

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

Breeders and Peasants (MUPCBP) and the Mongolian Party for Independence (MPI) and established the Mongolian Traditional United Party (MTUP) in 1993. Most of the parties created in the early 1990s were not based on ideology, but these parties were representing a diverse social class of people.

The MPP's organizational stability ended when the party's decision to restore its original name (from MPRP to MPP) was made in 2010. Some party members led by Nambariin Enkhbayar, former leader of the party and former president and prime minister, opposed this decision and decided to continue the legacy of the former communist party. As a result, the Mongolian People's Revolutionary Party (MPRP) was established in 2010. Today, the MPRP is the third-largest party. The party is considered as a center-leftist party. In the 2012 parliamentary election, the MPRP participated as a coalition called Justice with the Mongolian National Democratic Party (some members of DP established a new party in 2006 and they restored the old name). The coalition won 11 seats in parliament. In 2020, the MPRP built a coalition with the Civil Will- Green Party and Mongolian Traditional United Party (Dierkes, 2020). They won 1 seat in parliament.

As of December 2020, there are 36 political parties registered at the Supreme Court of Mongolia. More than half of all parties have been registered in the last 10 years. However, it is worth noting that the number of relevant parties has not increased yet (Altankhuyag and Gankhuyag, 2020). Trying to challenge the prevalent two-party system (MPP vs. DP), as well as avoiding oblivion, there has been a large number of smaller parties that proceeded to merge with each other in the past 30 years. For instance, the Civil Will Party (CWP) merged with the MGP in 2011. Before the merger, the CWP was also merged with the Republican Party, founded in 1992, in 2002.

In the last 2020 legislative election, a relatively new party managed to have their representation in the parliament. The National Labour Party (NLP), established in 2011, gained one seat in the parliament. They have been quiet until 2015. New and young members (young intellectuals) joined the party in 2015. The party has passed over the general election of 2016 due to the party's internal conflicts over leadership. As a result, their members run as independent candidates in the legislative election of 2016. The conflict was between new and old members of the party. The party has formed a coalition (The Right Person Electorate) with the Mongolian Social Democratic Party and Justice Party in 2020's legislative election.

Today, as for the successor of the former communist party, the ruling MPP transformed its ideology to a social-democrat leftist party. The MPP still dominates Mongolia's politics preserving its status in the party system, while the opposition-DP has been challenged by newly created parties in the electoral arena. The MPP's electoral support has been consistent, earning 44.5% (average) of total votes, in the last eight legislative elections. The DP's support among the electorate is backsliding to where it was during their party-formation period (the 1990s), securing only 24.5% of support in the last legislative election. In the last two general elections, the MPP acquired 65 and 62 of the total 76

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

seats in the parliament compared to the DP gaining only 9 and 11 seats.

Table 1 looks at the evolution of Mongolian parliamentary political parties over time, displaying the level of legislative support (i.e., number of seats). As mentioned above, the only two parties to have obtained seats in every election have been the MPP and the DP. The only other party currently in parliament to have obtained seats in more than two elections is the MPRP. For that reason, we will proceed to analyze the level of institutionalization of these three main political parties (at least since 2012), also including the NLP, the fourth party currently in parliament, as a control case.

Table 1. Mongolian political parties with seats since 1992²

Parties	1992	1996	2000	2004	2008	2012	2016	2020
MPP	70	25	72	36	45	25	65	62
DP	5	50	1	34	28	31	9	11
MPRP						11	1	1
NLP								1
CWGP			1		1	2		
MTUP		1						
RP				1				
MDNSP			1					

Source: CEC, 2020

Party Institutionalization in Mongolia

Here we will discuss each of the nine indicators of party institutionalization. As mentioned before, we will look at party age, electoral stability, party identification, party membership and party nationalization, organizational and leadership stability, and party switching. These indicators will allow us to capture to what extent Mongolian political parties are socially rooted, both with members and voters, and organizationally strong, both internally and externally. Because, and Maiwaring once pointed out, a political party can be considered institutionalized only if (1) there are strong “linkages between parties, citizens, and organized interests” (and Scully, 1995, 9), and (2) its “structures are firmly established, are territorially comprehensive, are well organized, and have resources of their own” (1999, 27).

² Even though the 1990 election was the first free and fair election, we analyzed it from 1992. We can say that the 1990 election was more of a breakthrough election. We consider the 1992 elections as a founding election because of the democratic constitution of 1992.

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

1. Party Age

The most common measure of party institutionalization is party age, which looks at the number of years passed since a party was formally founded. The idea is that ‘the older an organisation is, the more likely it is to endure even longer’ (Dix 1992, 491).

Table 2. Party longevity

Parties	Party age
MPP	30
DP	20
MPRP	9
NLP	9

Source: Supreme Court of Mongolia (2020)

As has been already mentioned, as of December 2020 there are 36 political parties officially registered in Mongolia. More than half of them were established in the last 10 years. Table 2 shows the longevity of Mongolian parliamentary political parties as of the end of 2020. Not surprisingly, and in accordance with what was already mentioned in Section 2, MPP, the successor of the Mongolian Communist Party, is the oldest party with 30 years. The DP, formed in the year 2000 by the merger of five parties, all established in 1990, comes second. The MPRP, which split from the MPP the same year that the NLP was created, are both 9 years old.³All in all, the average age of political parties in Mongolia is 17 years.

Electoral Stability

Electoral stability measures the continuity of electoral support for these four parties since 1992. If a party manages to get almost the same percentage of votes from one election to the next, then it is considered to have a constant core of electoral supporters and is seen as socially rooted. If not, it is seen as having weak social links.

Table 3. Electoral instability of major political parties enhanced over time.

Parties	1992-96	1996-2000	2000-04	2004-08	2008-2012	2012-16	2016-20
MPP	12.9	10.5	3	4.9	11.8	13.8	0.1

³ This in contrast to the official history presented by most Mongolian political parties. Thus, both MPP and MPRP consider themselves 100 years old as successor of the Mongolian Communist Party established in 1921. Similarly, DP considers itself 30 years old.

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

DP	21.1	22.5	18.8	4.7	4.1	2.2	8.6
MPRP						14.3	0.1
NLP							

Source: own calculations.

Table 3 looks at changes in electoral support between elections (in percentages). A higher percentage means more unstable in this table. As it can be seen, all three major parties have managed to maintain on average a rather stable electorate. In fact, and with exception of the MPP after its organizational upheaval following the creation of the MPRP by former party members,⁴ all three parties have managed to stabilize their electoral support. This is clearly visible, especially, at the last elections where both the MPP and the MPRP managed to get almost exactly the same percentage of votes in spite of the COVID pandemic upheaval.

Party Identification

The stable party identification enhances the consistency of partisan competition and thereby contributes to the systemic level of institutionalization. When parties are socially rooted, it provides continuity in their ideological positions and predictable outcomes in the elections.

Table 4. The percentage “closely” identifying with any party.

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
44.9%	46.1%	50.3%	46.3%	44.5%	37.3%	36.9%	N/A	32.0%	26.1%

Source: Sant Maral Foundation (various years)

As we can see in Table 4, the percentage of respondents who report having a close party preference has been decreasing for the last 10 years in Mongolia. While in 2010 approximately 45 percent of respondents reported feeling close to a party, in 2019 that figure was roughly 19 points lower (around 26 percent).

Party Membership

Measuring party membership helps us to determine the electoral identification of particular parties and the strength of linkage between parties and voters (Mair, 2005; Mair and van Biezen, 2001; van Biezen, Poguntke and Mair, 2012). In sum, Mongolia shows a moderate level of party membership, reaching 15 percent of the total electorate.

⁴ In fact, if we compare the electoral support of both MPP and MPRP in 2012 with the percentage of votes for MPP (the mother-party) in 2008 we see that the percentage of voters that supported both parties in 2012 was just 10.5 higher than four years earlier.

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

Table 5. Party membership

Parties	Members	
	Official	Non-official
MPP	161 300	201 267
DP	150 000	70 000
MPRP	35 000	30 000
NLP	1 024	1 500

Source: Supreme court of Mongolia (2020)

Table 5 shows the overall number of party membership in the four parties here studied. Not surprisingly, the MPP has been the largest political party in terms of membership. Today, it has over 200,000 members whereas the opposition DP has only around 70,000 members across the nation. The MPRP has the highest membership number, roughly 30 000 members, compared to newly established parties. Among these four parties, the NLP has the lowest number of members (around 1000) and its main supporters are mostly concentrated in urban areas.

In fact, newly established smaller parties struggle to cope with the MPP’s and the DP’s higher strength of party membership. As we can see in Table 6, these two parties have a relatively strong social rootedness in terms of party membership. However, they reinforced their dominant positions, applying a higher threshold of registration requirements for political parties, with the Constitutional Amendment in 2019⁵. Before the amendment, parties were subject to the minimum requirements of 801 members for their entrance.

Party nationalization

Party nationalization, which measures whether the electoral support for the party is consistent across regions, has also been used as an indicator of party institutionalization. Thus, a political party that has consistent and homogeneous electoral support throughout all geographical areas in the country is considered to be institutionalized. On the contrary, if the extent of homogeneity of their electoral support-base across the country is low, parties are considered to be weakly rooted and, therefore, under-institutionalized (Mainwaring and Scully, 1995: 11; Meleshevich, 2006: 115). Scholars have proposed various indexes of party institutionalization (see Jones and Mainwaring, 2003; Kasuya and Moenious, 2008; Boschler, 2010). Given that the type of data needed for the calculation of such a greater sophisticated measure is unavailable, we have opted to look at differences in Mongolian political parties’ electoral support in urban (i.e the capital) and rural

5 According to the Constitutional Amendment in 2019, political parties must have members no less than 1 percent of total registered voters. As of 2020, there are 2 003 969 registered voters, which means that political parties must have at least 20 000 members. This article of the amendment will enter into force from the 1st of January, 2028.

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

regions (Table 6). At the end of the day, the most salient feature of well- developed and strong political parties is their ability to “penetrate” the whole country, rather than urban or rural areas alone (Huntington, 1968; Rokkan, 1970).

Table 6. Party nationalization (urban vs. rural support)

Parties	1992	1996	2000	2004	2008	2012	2016	2020
MPP	12.8	9	1.5	3	14.2	12.7	10.9	4.3
DP	1	1	3	3.9	3.9	1.3	8.7	15
MPRP						9.2	4.3	1.5
NLP								8.3

Source: own calculations

According to Table 6, the DP is on average the most nationalized political party. (We have to keep in mind that the lower the point, the more nationalized.) In the sense that electoral support, except for the last two elections, tends to remain constant in both Ulaanbaatar and the rest. Close enough is the MPRP which has managed to make important gains in rural areas, compensating their initial consideration (in 2012) as a “party of the elite”. The NLP is clearly one of the least nationalized, remaining mostly an urban project of the elites.

The case of the MPP is interesting. Despite its continuous dominance in the Mongolian political spectrum, it has its stronghold in the rural areas, where the organizational structure inherited from the Communist time, still makes the difference. Thus, with only one exception (i.e 2000, see Table C in the Appendix), the MPP has obtained higher electoral support outside Ulaanbaatar. Moreover, in the latter the MPP was defeated by the opposition up to 3 times (1996, 2008⁶ and 2012).

A final piece of evidence of Mongolian parties’ different levels of nationalization is that while both the DP and the MPRP have managed to keep their electoral support in the capital and the rural areas from one election to the next rather constant (see Table C), especially in comparison to their overall winnings and losings, for the MPP this was only true for their rural electorate.

Organizational *continuity*

One of the ways to look at the organizational strength of political parties is to capture the degree to which they have experienced organizational upheavals. For that reason, we will look here at the number of splits and mergers experienced by Mongolian political parties since the transition to democracy.

⁶ This was perhaps the clearest example of MPP’s rural strength, as the latter helped it to win the elections.

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

Over the last 30 years, many of the smaller parties have experienced splits and mergers to cope with the dominance of the former communist party. Since the Democratic Revolution, Mongolian political parties have suffered various splits and mergers due to their unstable organization and conflicts between leaders. Mongolian Supreme Court has made various problematic decisions regarding registering political parties. When political parties merged, members who did not want to merge created a new party with the old names. Despite one split in 2011, MPP has been the most stable political party in Mongolia since its establishment. Thus, and regarding the four parties here analysed, only two splits and one merger can be identified (see Table 7).

Table 7. Organizational continuity

Parties	Splits	Mergers
MPP	1	0
DP	1	1
MPPR	0	0
NLP	0	0

Source: own calculations

First of all, the current Democratic Party was founded after the merger in 2000 of the Mongolian National Democratic Party, Mongolian Social Democratic Party, Mongolian Religious Democratic Party, and Mongolian Renaissance Party.

Secondly, the post-communist MPPR remained stable during the transition period of democracy. However, it suffered a major split in 2010, when it changed its name to MPP and faced opposition from some of its members. MPP's former leader Enkhbayar Nambar and some party members left the party and founded a new party, which is the current MPPR.

Finally, before the legislative election of 2020, The New Party (Citizens Coalition for Justice Party) was founded as the result of a minor split in the Democratic Party. The DP's elected members in the parliament, Batzandan Jalbasuren and Bold Luvsanvandan, were the founders of the New Party. In 2018, the DP's National Statute Committee ruled to eliminate Batzandan Jalbasuren's membership in the party and banned Bold Luvsanvandan from running in the legislative election for four years. Bold Luvsanvandan, who was the leader of the 1990's democratic revolution and a member of the DP since then, opposed this decision and left his party. As a result, the DP dissolved their caucus in the parliament for losing its two elected members from the party. In the last legislative election, the New Party has formed an electoral coalition with the Mongolian Republican Party, Truth and Right Party and Mongolian National Democratic Party. They gained 5 percent support in this election although they could not secure any parliament seats.

Party switching

Another way to look at the behavioural routinization of political parties is to examine the degree of party switching, understood as the percentage of deputies re-elected to parliament with a different party affiliation. First of all and considering only successful cases (i.e party members elected in two consecutive elections with different party affiliations) in our measurement, we can identify only three cases. Thus, in 2008 the DP gained one deputy (the current president Battulga Khaltmaa) from the Motherland Party. As for the other two, the MPRP lost two deputies (Ulaan Chultem and Terbishdagva Dendev) to MPP in 2016.

When it comes to unsuccessful party switching (i.e party members could not re-elected in two consecutive elections under the different party label), 5 cases were related to the DP. Before the legislative election of 2016, two deputies (Arvin Dashjamts from MPP and Demberel Sambuu from CWGP) left their parties to join the DP. However, their newly recruited members lost their election in 2016.

In 2020, the DP managed to attract one deputy (Baasankhuu Oktiyabr) from the MPRP after losing its deputies who were prominent members of the party (Bold Luvsanvandan and Batzandan Jalbasuren).

Table 8. Party switching

	Successful cases		Unsuccessful cases	
	2008	2016	2016	2020
MPP		2	1	
DP	1		2	3
MPRP			2	1
NLP				

Sources: own calculations.

Table 8 shows the number of deputies re-elected with a different party affiliation in the next election as a percentage of all deputies in parliament. As we can see that the MPP has benefited most from party switching, while the DP has suffered the most from the unsuccessful switches.

Leadership change

Leadership change is also a critical measurement for party institutionalization at the organizational level. However, leadership stability in the beginning is important for the survival of parties and then there should be changes if parties implement their rules and statutes, especially in terms of intra-party democracy. The rationale is that institutionalized parties should overcome challenges related to internal conflicts with their leaders

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

(Dix, 1992). From Table 9, we can see that MPP has the most changes in leadership for the last 30 years. And the MPRP has no leadership change. Thus, it is clear that the MPP is more institutionalized in terms of organizational continuity.

Table 9. Leadership change

Parties	Leader change
Mongolian People’s Party	11
Democratic Party	7
Mongolian People’s Revolutionary Party	0
National Labour Party	3

Sources: Supreme Court of Mongolia (2020) and own calculations.

The average tenure of leaders in the MPP is 2.6 years. Enkhbayar Nambar, former President and Prime Minister, was the longest surviving leader in the last 30 years of MPP’s history. He has been a party leader for eight years before the party dissolved into two parties – MPP and MPRP in 2011. After parting ways with his former party, he has been the one and only leader of the MPRP since its establishment. Thus, the MPRP has no track record of leadership succession. It is the only party that ever challenged the dominance of the MPP and the DP in the history of Mongolian politics. However, the MPRP barely managed to capture a parliament representation, securing only one seat under his leadership in the consecutive elections of 2016 and 2020.

An electoral loss produces alternations in party’s leadership, if not in the MPRP, at least in the main opposition party – the DP. Most of the party leaders were the Democratic Revolution leaders as well as the party was established on the basis of these individuals. Their leaders, spend on average 2.7 years in their position. Since the party was formally established in 2000, Altankhuyag Norov, former Prime Minister, was the longest-serving leader of the party. He has been a party leader for eight years until he resigned from his office as Prime Minister in 2014. In recent years, the party has made huge internal reforms, which was driven by the results of the last two legislative elections. After the electoral defeat in 2016, the DP has introduced a plebiscitary procedure on its selection of party leaders. Following this, Erdene Sodnomzundui is the first party leader elected on the basis of direct voting by all party members. However, he has resigned after three years from his office due to poor achievement in the last legislative election.

As we could see in Table 9, the NLP has changed their party leaders three times. Although the last legislative election was the party’s first electoral run, it has more alternations in their party leadership compared to the MPRP, which had relatively successful experiences in the electoral arena.

Organizational structuration

The reach and strength of party's organizational structures are also relevant. Thus, predictability in terms of both electoral and coalition behaviour will be enhanced in those systems where parties are able to routinize the patterns of political recruitment (both among candidates and administrative personnel) as well as the process of intra-party deliberation and decision-making. In other words, the more territorially comprehensive and firmly established (also in terms of resources) the organizational structures of a party, the more institutionalized it is considered to be (Szczerciak, 2001).

Table 10. Organizational structures

Structure	MPP	DP	MPRP	NLP
Party units	2716	502	900	10
Party offices	3-4 units in everykhoroo	1 unit in every khoroo and soum	In every aimag, soum and khoroo	In 6 districts of Ulaanbaatar and Darkhan, Erdenet, Bulgan, Uvs provinces
Party staff	4-5 in each aimag, 1-2 in each soum	N/A	1 in each party unit	30

Source: authors own

Table 10 looks at the number of party units, offices, and staff for all major Mongolian political parties. There we can see that the MPP has far more party units than other parties, especially to the newly founded NLP. Mongolian political parties are path-dependent from their communist heritage (a party-state model) in terms of organizational structures. That is why they try to establish their branches in every administrative unit. Even though the MPRP is younger than the DP, they have more branches. However, we have to say the MPP, and the DP have more full-time employees while the MPRP and the NLP have a more voluntary based organization structure.

Conclusion

Table 11 summarizes our findings by collecting all the data examined in this paper. When possible, it not only displays average data per party, but also at the national level. The idea is to have a global picture of the level of institutionalization of Mongolian political parties along the dimensions discussed above and to examine to what extent they are unevenly institutionalized.

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

Table 11. Party Institutionalization in Mongolia

Political Parties	Age	Instability	Identification	Membership	Nationalization**	Continuity***	Switching****	Leadership change	Party units
MPP	30	8.1		161 300	8.6	1	2 (1)	11	2716
DP	20	11.7		150 000	4.7	1 (1)	1 (5)	7	502
MPRP	9	7.2		35 000	5	0	0 (3)	0	900
NLP	9	N/A		1 020	N/A	0	0	3	10
Average	17	9	40.5*	83 830	6.1	0.5 (0.25)	0.75 (2.25)	5.3	1032

* Data only available from 2010.

** Lower scores indicate higher nationalization.

*** Number of splits (number of mergers in brackets).

**** Unsuccessful cases in brackets

As it follows from Table 11, Mongolian political parties are on average 17 years old. Here we must mention again that we only considered them since the establishment of a multi-party system. From our four cases, we can say that the MPP and the DP are more rooted than other parties in terms of their age. This is because these parties survived longer and received votes from elections to elections.

In terms of electoral stability, the MPP, the DP, and the MPRP had similar and stable electoral support. Due to its name change in 2010, the MPP lost some of its electoral support. However, from the next two elections its electoral support stabilized significantly. Still the MPP and the MPRP, both with an important core of supporters socialized during the Communist era, seem to have more loyal voters than the DP.

In terms of party identification, as in many other regions in the world, also in Asia (Casal Bertoa, 2017), parties and voters have been growing apart more and more (Mair, 2013). Thus, in Mongolia, the level of party identification passed from around 45% in the mid-2010s to just a quarter of the electorate in 2019.

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

Older parties like the MPP and the DP have more advantages in terms of party membership, especially when compared to new parties like the NLP or even splinters like the MPRP, which certainly managed to bring with it part of the MPP's membership.

In terms of party nationalization, the DP is by far the most nationalized political party in Mongolia in the sense that its electoral support tends to be rather equally distributed both in the countryside and the capital. However, the MPRP is on average very close to the DP as it managed to gain more support in rural areas. Although it is still too early to say, the NLP's seems to be more of an "urban" party. Interestingly, the MPP, the oldest and strongest party in terms of membership, remains more powerful in the countryside than in the capital. This shouldn't come, however, as a surprise, given the history of the party.

From an organizational point of view, Mongolian political parties have been rather stable. We can see it from their splits and mergers and, only two major splits and one merger have taken place since the transition to democracy. The average score of organizational continuity is 0.5.

Interestingly enough, both splits took place in the last decade. First of all, when the MPRP was formed from the MPP in 2011 and then before then last legislative election when the New Party was created out of the DP, itself the fruit of a mergers of five different political parties in 2000. In both cases the newly formed parties managed to obtain an important chunk of votes.⁷

The second indicator is party switching, which we can see from Table 8. In general, we can say that there are very few cases of party switching, especially the successful ones. It is only successful if you move through a similar ideological spectrum. For example, party switches from MPRP to MPP were successful and switches from MPP to DP were unsuccessful. Here we can say that the MPP has more benefits than other parties. Conversely, the DP has been weakened by party switches and mostly unsuccessful ones.

When looking at leadership change, the MPP is the one with the higher number of changes, showing how routinized party rules and behaviour is in terms of leadership selection. The NLP and DP have also experienced leadership change, usually after electoral defeat. Finally, the MPRP remains a personalistic party as the leader is the same person that left the MPP and created the party in 2011. This, of course, puts into question the continuity of the party in the future, as hegemonic parties tend to decline once the charismatic leader and founder leaves politics or dies.

In terms of party units, MPP has the biggest advantage. On contrary, the NLP is staying only in urban areas. Interestingly, the MPRP has more units than the DP even though the DP is a much older party. Here it is clear that the MPP is keeping its heritage of the

7 Although the New Party did not manage to obtain any seats.

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

communist past when it comes to organizing internal activities.

All in all, we can see that Mongolian political parties are unevenly institutionalized. While it is true that the NLP, the youngest, is also the weakest, especially in terms of social linkages (e.g., low membership and rural support) and organizational structure; the MPP is clearly the most institutionalized, but only organizationally. It has also strong roots in society but, for example, the MPRP seems to have a more stable, even if smaller, core of followers, both in the rural and urban areas. The DP is somehow in the middle: it has stronger links in society than the MPRP, but it is organizationally weaker, except in terms of leadership succession. For all these reasons, one can say that when VDEM reports relatively high levels of party institutionalization in Mongolia, it does so on the basis of mainly one party: the MPP.

Another two lessons one can draw from our study. First of all, historical legacies matter. Both the MPP and even the MPRP have substantially benefited from their organizational monopoly during the Communist era. This is, however, not surprising and in total accordance with the literature of party development in post-communist countries (Ishiyama, 1999; Bozoki and Ishiyama, 2003). Secondly, while the Mongolian party system has been shown to be highly institutionalized, especially in comparison to other party systems in the region (Altankhuyag and Gankhuyag, 2020), such systemic institutionalization had been due mostly to the dominance of one highly institutionalized political party: the MPP. Were this party to collapse, at least electorally in the future, as has been the case with most post-communist parties in Europe, the Mongolian party system would also be expected to unravel with the negative consequences this might have for the survival of democracy in the country.

References:

- Altankhuyag, B. and Gankhuyag, B. (2020). Party System Institutionalization in Mongolia. Defacto Institute publishing. Ulaanbaatar
- Amarsanaa, C. (2011). The front of Democratic Revolution. MN Technology. Ulaanbaatar.
- Bizzarro, F., Hicken, A., & Self, D. (2017). The V-Dem party institutionalization index: a new global indicator (1900-2015). *V-Dem Working Paper*, 48.
- Bozoki, A., & Ishiyama, J. T. (2003). The Communist Successor Parties after 1989. *Ekiert/Hanson*, 157-181.
- Casal Bértoa, F. 2012. "Parties, Regimes and Cleavages: Explaining Party System Institutionalization in East Central Europe." *East European Politics* 28: 452-72.
- Casal Bértoa, F. C., & Mair, P. (2012). Party system institutionalisation across time in post-communist Europe. *Party Gov New Eur*, 79, 85.
- Casal Bértoa, F. (2017). Political parties or party systems? Assessing the 'myth' of institutionalisation and democracy. *West European Politics*, 40(2), 402-429.

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

- Dashdavaa. Ch (2001). Brief History of Mongolian People's Party. Sod press. Ulaanbaatar.
- Dierkes. J (2020) *Mongolia's New Parliament: Familiar Party, Fresher Faces*. The Diplomat. Retrieved from <https://thediplomat.com/2020/06/mongolias-new-parliament-familiar-party-fresher-faces/>
- Diamond, L, and Linz, J (1989). 'Introduction: Politics, Society, and Democracy in Latin America', in Larry Diamond, Juan Linz and Seymour Martin Lipset (eds.), *Democracy in Developing Countries: Latin America*. Boulder: Lynne Rienner, 1–58. West European Politics 425
- Dix, R (1992). 'Democratization and the Institutionalization of Latin American Political Parties', *Comparative Political Studies*, 24:4, 488–511.
- Enyedi, Z. and Casal Bértoa. 2011. "Patterns of Inter-party Competition (1990–2009)." In *Europeanizing Party Politics? Comparative Perspectives on Central and Eastern Europe*, edited by Paul G. Lewis and Radoslaw Markowski. Manchester: Manchester University Press
- Enyedi, Z (2016). 'Populist Polarization and Party System Institutionalization:
- Fish, M. S. (2001). The Inner Asian anomaly: Mongolia's democratization in comparative perspective. *Communist and Post-Communist Studies*, 34(3), 323–338.
- Fritz, V. (2002). Mongolia: Dependent Democratization. *The Journal of Communist Studies and Transition Politics*, 18(4), 75–100.
- Huntington, S (1968) *Political Order in Changing Societies*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Herrnson, P. S. (1989). National party decision making, strategies, and resource distribution in congressional elections. *Western Political Quarterly*, 42(3), 301–323.
- Ishiyama, J. T. (1999). The communist successor parties and party organizational development in post-communist politics. *Political Research Quarterly*, 52(1), 87–112.
- Janda, K (1980) *Political Parties: A Cross-National Survey*. London: Macmillan.
- Johnson, E. P. (2002). *Streams of least resistance: the institutionalization of political parties and democracy in Indonesia*. University of Virginia.
- Lewis, P (1994). 'Democratization and Party Development in Eastern Europe', *Democratization*, 1:2, 391–405.
- Levitsky, S (1998) 'Institutionalization and Peronism: The Concept, the Case and the Case for Unpacking the Concept', *Party Politics* 4: 77–92.
- Mainwaring, and Scully (1995). *Building Democratic Institutions: Party Systems in Latin America*. Stanford: Stanford University Press.
- Mair, P., & Van Biezen, I. (2001). Party membership in twenty European democracies, 1980–2000. *Party politics*, 7(1), 5–21.
- Mainwaring, Guillermo and Samuel (1992). 'Introduction', in Scott Mainwaring, Guillermo O'Donnell and Samuel Valenzuela (eds.), *Issues in Democratic Consolidation: The New South American Democracies in Comparative Perspective*. Notre Dame: University of Notre Dame Press, 1–16.
- Mainwaring, S and Scully. T (1995) *Building Democratic Institutions: Party Systems in Latin America*. Stanford, CA: Stanford University Press.

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

- McGuire, J (1997). *Peronism without Perón: Unions, Parties, and Democracy in Argentina*. Stanford: Stanford University Press.
- Mongolian People's Party (2011). *History of Mongolian People's Party I-VII*. Ulaanbaatar.
- Panebianco, A (1988) *Political Parties: Organization and Power*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Randall, V., & Svåsand, L. (2002). Party institutionalization in new democracies. *Partypolitics*, 8(1), 5-29.
- Torbati, Y. (2016, 6 5). *Kerry hails Mongolia as 'oasis of democracy' in tough neighborhood*. Retrieved from The Reuters: <https://www.reuters.com/article/us-usa-mongolia-idUSKCN0YR02T>
- Van Biezen, I., Mair, P., & Poguntke, T. (2012). Going, going,... gone? The decline of party membership in contemporary Europe. *European journal of political research*, 51(1), 24-56.
- Zaankhuu.J (2004). *Some materials related to the Democratic Revolution in 1990*. Ulaanbaatar.

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

Interviews

Altankhuyag, B., interviews with representatives of the Mongolian People's Party (Mongolia), 10–15 November 2020a, Ulaanbaatar

–, Interviews with representatives of the Democratic Party (Mongolia), 15–20 November 2020b, Ulaanbaatar

–, Interviews with representatives of the Mongolian People's Revolutionary Party (Mongolia), 10–15 November 2020c, Ulaanbaatar

–, Interviews with representatives of the National Labour Party (Mongolia), 15–20 November 2020b, Ulaanbaatar

Appendix 1.

Table 13. The vote share of parties and distribution of seats (1990-2020)

Parties	1992		1996		2000		2004	
	Vote (%)	Seats	Vote (%)	Seats	Vote (%)	Seats	Vote (%)	Seats
MPP	53.4%	70	40.5%	25	51.0%	72	48.0%	36
DP	26.7%	5	47.8%	50	25.3%	1	44.1%	34

Parties	2008		2012		2016		2020	
	Vote (%)	Seats	Vote (%)	Seats	Vote (%)	Seats	Vote (%)	Seats
MPP	43.1%	39	31.3%	25	45.1%	65	45.0%	62
DP	39.4%	25	35.3%	31	33.1%	9	24.5%	11
MPRP	-	-	22.3%	11	8.0%	1	8.1%	1
NLP	-	-	-	-	-	-	5.2%	1

Table 14. Vote shares of parties, by capital city and rural provinces

Parties	1992		1996			2000		
	Capital	Rural	Parties	Capital	Rural	Parties	Capital	Rural
MPP	44.9%	57.7%	MPP	33.9%	42.9%	MPP	52.1%	50.6%
DP	27.4%	26.4%	DP	48.6%	47.6%	DP	23.0%	26.0%

Institutionalization of Political Parties in Mongolia

2004			2008			2012 ⁸		
Parties	Capital	Rural	Parties	Capital	Rural	Parties	Capital	Rural
MPP	46.8%	49.8%	MPP	34.8%	49.0%	MPP	27.0%	39.7%
DP	42.2%	46.1%	DP	37.1%	41.0%	DP	35.0%	33.7%
						MPRP	22.6%	13.4%

	2016			2020	
Parties	Capital	Rural	Parties	Capital	Rural
MPP	38.8%	49.7%	MPP	42.6%	46.9%
DP	28.1%	36.8%	DP	16.2%	31.2%
MPRP	10.5%	6.2%	MPRP	8.9%	7.4%
			NLP	9.8%	1.5%

⁸ We used here only the vote share of parties received by FPTP voting. In this year's legislative election, the mixedelectoral system was introduced for the first time with the proportional voting system. 48 of total mandates were allocated to 26 electoral districts with FPTP principle, while the rest of 28 mandates were allocated by proportional voting.

СТРАТЕГИ АКАДЕМИ
— 1955 —

СТРАТЕГИЙН СУДАЛГАА

2021.06. №05

Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэл

Агуулга

ТАЛАРХАЛ	31
Товчилсон үгс	32
Хураангуй	34
1. Удиртгал	34
1. Онолын үндэслэл: Намын инстүүчлэл	36
1. Монголын улс төрийн намууд	38
1. Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэл	41
1. Дүгнэлт	50
Ном зүй	52
Хавсралт 1.	55

СТРАТЕГИ АКАДЕМИ

— 1955 —

Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэл

ТАЛАРХАЛ

Энэхүү судалгааг гүйцэтгэхэд тусалсан Стратеги Академи, Фридрих-Эбертийн сангийн хамт олонд гүн талархлаа илэрхийлж байна. Мөн бидний судалгаанд цагаа заваа харамгүй зориулсан МАН, АН, МАХН, ХҮН-ын гишүүд, төлөөлөлд талархаж байна.

Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэл

Товчилсон үгс

АН	Ардчилсан Нам
БНН	Бүгд Найрамдах Нам
МАН	Монгол Ардын Нам
МАХН	Монгол Ардын Хувьсгалт Нам
УТНТХ	Улс төрийн намын тухай хууль
УДШ	Улсын Дээд Шүүх
УИХ	Улсын Их Хурал
ХҮН	Хөдөлмөрийн Үндэсний Нам
ИЗН	Иргэний Зориг Нам
ИЗНН	Иргэний Зориг Ногоон Нам
СЕХ	Сонгуулийн Ерөнхий Хороо
МоАН	Монголын ардчилсан нам
МНН	Монголын Ногоон Нам
МҮАН	Монголын Үндэсний Ардчилсан Нам
МҮДН	Монголын Үндэсний Дэвшилтэт Нам
МШАСН	Монголын Шинэ Ардчилсан Социалист Нам
МЛХН	Монголын Либерал Хөдөлмөрийн Нам
МТТН	Монголын Тусгаар Тогтнолын Нам
МСМН	Монголын Сэргэн Мандлын Нам
МШАН	Монголын Шашны Ардчилсан Нам
МСДН	Монголын Социал Демократ Нам
МУНН	Монголын Уламжлалын Нэгдсэн Нам
МХӨНН	Монголын Хувийн Өмчтөний Нэгдсэн Нам
ММТНН	Монголын Малчид, Тариаланчдын Нэгдсэн Нам
ЭОН	Эх Орон Нам

Өмнөх үг

2021 оны 06 сарын 09-ний өдөр Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн найм дахь удаагийн ээлжит сонгууль болж, УИХ-д суудал бүхий МАН-аас Монгол Улсын 30, 31 дэх Ерөнхий сайд, МАН-ын дарга У.Хүрэлсүх, АН-аас АН-ын дарга С.Эрдэнэ, ЗХЭЭ-ээс Датаком ХХК-ийн үүсгэн байгуулагч Д.Энхбат нар өрсөлдсөн.

Стратеги академийн зүгээс улс төрийн нөхцөл байдал, Ерөнхийлөгчийн сонгуультай холбоотой олон нийтийн санаа бодол хэрхэн өөрчлөгдөж буйг тандаж, сонгуулийн дүнд шинжилгээ хийн, сонгогчдын сонгуулийн үр дүн дэх сэтгэл ханамж, хүлээлтийг тодорхойлсон нийт 9 судалгааны тайланг “Стратегийн судалгаа” сэтгүүлийн 5 дахь дугаар болгон хэвлэж, олон нийтэд хүргэж байна.

Дээрх 9 судалгааны тайланг дараах 4 бүлэгт ангилсан болно. Үүнд:

1. Улс төрийн нам, нэр дэвшигчийн рейтинг тогтоох судалгааны харьцуулсан дүн;
2. Ерөнхийлөгчийн сонгуультай хамаарал бүхий facebook мониторинг;
3. Монгол Улсын Сонгуулийн ерөнхий хорооны албан ёсны сайт дахь дүнд үндэслэн “Сонгуулийн дүн дэх шинжилгээ”;
4. Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн дараах сонгогчдын санал бодлын судалгааг хийж гүйцэтгэсэн.

“Улс төрийн нам, нэр дэвшигчийн рейтинг тогтоох судалгаа”, “Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн дараах сонгогчдын санал бодлын судалгаа”-г тус бүр Улаанбаатар хотын 9 дүүрэг, 21 аймгийн хэмжээнд 4,000-5,000 судалгаанд оролцогчийг хамруулж, 3-4 өдөр буюу богино хугацаанд мэргэжлийн судалгааны програм хангамжид суурилсан телефон утсаар мэдээллийг цуглуулж, үр дүнг тайлагнасан бол,

“Ерөнхийлөгчийн сонгуультай хамаарал бүхий facebook мониторинг” хийхдээ Ерөнхийлөгчийн сонгуультай хамаарал бүхий нийгэм, улс төрд өрнөж буй олон нийтийн анхаарлыг татсан үйл явдал, шийдвэрт шинжилгээ хийж, хамгийн өндөр хандалт авсан facebook page, мэдээний хандалт, хариу үйлдэл, сэтгэгдлийн хандлага, агуулгыг тодорхойлсон болно.

Хураангуй

Бид энэхүү тайланд Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэлийн өнөөгийн түвшинг тодруулахаар зорьсон болно. Хэдийгээр нам судлаачид намын инстүүчлэлийн арван өөр хэмжигдэхүүнийг санал болгон, дэвшүүлсэн байдаг ч дийлэнх нь нийгмийн үндэс суурь, намын системчлэл/хэвшмэл байдал гэсэн хоёр хэмжигдэхүүн дээр санал нийлдэг байна. Бид уг хоёр хэмжигдэхүүнийг илэрхийлж чадах есөн шалгуур үзүүлэлтийн дагуу үнэлсэн. Ингэхдээ одоогоор УИХ-д суудалтай МАН, АН, МАХН, ХҮН зэрэг нийт дөрвөн улс төрийн намыг хамруулсан болно.

Түлхүүр үгс: Улс төрийн намууд, Сонгууль, Намын инстүүчлэл, Ардчилал, Монгол Улс

Удиртгал

2016 онд АНУ-ын Төрийн нарийн бичгийн дарга Жон Керри Монгол Улсыг “авторитар бүс нутаг дахь ардчиллын баян бүрд” хэмээн тодорхойлж байв. Өнөөдөр Монгол Улс “Economist Intelligence Unit”-ээс эрхлэн гаргадаг ардчиллын индексээр дэлхийд 62-р байранд эрэмбэлэгдэж байна (EIU, 2020). Гэхдээ Орос, Хятад, Хойд Солонгос, Казахстан зэрэг хөрш зэргэлдээ орнуудтай нь харьцуулбал Монгол Улс бол авторитар дэглэмээр хүрээлэгдсэн ардчиллын арал гэдэг нь тодорхой харагддаг.

1990-ээд оны эхэн үеэр өрнөсөн ардчилсан хувьсгалын дараагаар Монгол Улс хэрхэн ардчиллаа хадгалж, ардчиллын баян бүрд болж үлдсэн талаар олон янзын тайлбар байдаг. Жишээлбэл: Фиш (2001) Монголын ардчиллыг зарим пост коммунист орнуудынх шиг ерөнхийлөгчийн тогтолцоог биш харин парламентын тогтолцоог сонгосонтой нь холбон тайлбарлажээ. Харин Фритц (2002) зэрэг судлаачдын хувьд инстүүцийн гэхээсээ илүүтэй нүүдэлчин соёл, буддизм, нэг угсаатнаас бүрэлдсэн нийгэм гэх мэт соёлын хүчин зүйлүүдийг онцолсон байдаг. Мөн тэрээр Монголд ардчилал төлөвших үйл явцад улс төрийн намуудын оролцоо чухал байсныг онцлон тэмдэглэжээ (Фритц, 2002).

Монголын эрдэмтэд, судлаачид, сэтгүүлчид, мэргэжилтнүүдийн дунд улс төрийн намууд инстүүчлэгдээгүй гэх ойлголт өргөн тархсан байдаг. Ялангуяа сүүлд болсон УИХ-ын хоёр сонгуульд нэг нам үнэмлэхүй ялалт байгуулж, өрсөлдөгч нь гэж харж байсан АН ялагдсантай холбоотой энэ яриа улам их гарах болсон.

Дефакто институт Монголын намын системийн инстүүчлэлийн анхны дүн шинжилгээг 2020 онд танилцуулсан (Altankhuyag & Gankhuyag, 2020). Энэхүү тайланд үр ашигтай намын тоо, намын системийн хаалттай байдал гэх мэт олон төрлийн индексийг ашиглан Монголын намын систем өндөр түвшинд инстүүчлэгдсэн гэдгийг харуулсан. Гэхдээ систем гэдэг зүгээр л нэг бүрдэл хэсгүүдийн нийлбэр биш. Намын систем нь инстүүчлэгдсэн гэдэг нь доторх намууд нь гарцаагүй инстүүчлэгдсэн гэсэн утга биш юм. Ер нь нам судлаачид нам болон намын системийн инстүүчлэл хоорондоо хамааралтай ч, хоёр өөр үзэгдэл гэж үздэг билээ (Casal Bértoa & Enyedi, 2021).

Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэл

Энэ бүх шалтгаануудыг харгалзан үзвэл Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэлийн үйл явцыг хэмжиж, дээр дурдсан үндэслэлүүд хэр үнэн гэдгийг тодорхойлох нь чухал юм. Ер нь Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэлийн түвшинг системтэйгээр хэмжсэн дотоод ч, гадаад ч судалгаа байхгүй¹.

Монгол Улсын Дээд шүүхэд улс төрийн 36 нам бүртгэлтэй хэдий ч бодит байдал дээр тэдгээрийн дийлэнх нь тогтмол үйл ажиллагаа явуулдаггүй. Тухайлбал УИХ-ын 2020 оны сонгуульд ердөө 17 нам өрсөлджээ. Түүнчлэн хамгийн анхны чөлөөт, шударга сонгуулиас хойш цөөн хэдэн л нам парламентад суудал авч чадсан төдийгүй бүр цөөн нь парламентын суудлаа хоёр ба түүнээс дээш сонгуулиар хадгалж үлджээ.

Уг судалгаа нь дараах хэсгүүдээс бүрдэнэ. Эхний хэсэгт намын инстүүчлэлийн гол тодорхойлолтуудын тухай товч өгүүлж, голлох хэмжигдэхүүнийг яагаад сонгосныг тайлбарлав. Дараагийн хэсэгт нь Монголын улс төрийн намуудын түүхэн хөгжлийг тоймлон өгүүллээ. Харин гурав дахь хэсэгтээ намын инстүүчлэлийн хоёр үндсэн хэмжигдэгдэхүүн (нийгмийн үндэс суурь, байгууллагын системчлэл), есөн өөр шалгуур үзүүлэлтийг ашиглан, Монголын гол (парламентад суудалтай) дөрвөн улс төрийн намын инстүүчлэлийн өнөөгийн түвшинг хэмжив.

1 Хэдийгээр V-Dem (2020) төсөл экспертийн асуулгад үндэслэж монголын намын инстүүчлэлийн түвшинг хэмждэг хэдий ч намуудыг тусад нь салгаж хэмждэггүй.

Онолын үндэслэл: Намын инстүүчлэл

Хантингтон 1965 онд “Өөрчлөгдөн буй ертөнц дэх улс төрийн дэг” гэх гол бүтээлээ туурвиснаас хойш судлаачид намын инстүүчлэлийн хэрэгцээ шаардлагыг тасралтгүй ярих болсон (Люис 1994, Даймонд 1989, Дикс 1992, Мейнвэринг, Скалли 1995). Энэ утгаараа ихэнх судлаачид намын инстүүчлэл нь ардчилал төлөвшихөд хангалттай биш ч, зайлшгүй шаардлагатай нэг нөхцөл гэж хүлээн зөвшөөрдөг. Судлаач Касал Бэртуа дангаараа (2017) болон Энъедитэй хамтран (2021) гаргасан судалгаагаараа аливаа орны улс төрийн намууд инстүүчлэгдэх нь ардчилал төлөвшихөд шууд бус нөлөөтэй гэдгийг харьцуулсан эмпирик судалгаанд үндэслэн тогтоожээ. Харин намын инстүүчлэл нь аливаа орны намын систем нь бүхэлдээ инстүүчлэгдэхэд эерэг нөлөө үзүүлдэг. Ингэснээр ардчилал тогтвортой оршин тогтнож, төлөвшихөд тусалдаг гэсэн үг юм. Гэхдээ намууд инстүүчлэгдсэн байх нь улс төрийн эгэх хариуцлагыг нэмэгдүүлж, улмаар ардчиллын чанарт нөлөөлдөг гэдгийг дурдахгүй өнгөрч болохгүй (Мейнвэринг ба бусад, 1992).

Ер нь намын инстүүчлэл гэж юу вэ? Намын инстүүчлэлийг намын системийн инстүүчлэлээс хэрхэн ялгаж салгаж ойлгох вэ? Судлаачид өнөөг хүртэл маш олон тодорхойлолт гаргасан ч голдуу Хантингтоны ‘аливаа байгууллага, процедур үнэ цэнэ, тогтвортой байдал олж авах үйл явцыг хэлнэ’ гэх тодорхойлолттой санал нийлдэг. Түүний хэлснээр инстүүчлэгдсэн байгууллага нь дасан зохицох чадвартай (adaptable), цогц (complex), бие даасан (autonomous), нэгдмэл (coherent) байх ёстой.

Рандалл болон Свасанд (2012, 12) нар “Шинээр ардчилалд шилжсэн орнуудын намын инстүүчлэл” нэртэй өгүүлэлдээ ойролцоо байдлаар тодорхойлжээ. Тэд улс төрийн намын инстүүчлэл гэдэг нь ‘тухайн нам соёл, хандлагын хувьд нэгдмэл болж бүрэлдэхийг хэлнэ’ гэжээ. Бид энэ тодорхойлолтуудаас инстүүчлэгдсэн нам гэдэг бол зүгээр нэг эрх мэдлийн төлөө нэгдсэн хэсэг бүлэг биш гэдгийг харж болно. Жишээлбэл нам нийгэмдээ суурьтай, төр, ард түмэн хоорондын гүүр байх ёстой. Энэ утгаараа инстүүчлэгдсэн тогтвортой дэмжигчидтэй байх ёстой (Макгир 1997). Гэвч зарим судлаачид намын инстүүчлэл гэж юу болох тухай нэлээд өөр өөр санаа гаргасан байдаг. Жишээлбэл Херрнсон (1989, 48) намын инстүүчлэлийг ‘мэргэжлийн, ‘бюрократ’ шийдвэр гаргах процедуртай болох’ гэж тодорхойлж байсан. Мөн намын инстүүчлэлийг маш өөрөөр тодорхойлсон нэг судлаач бол Кеннет Жанда (1983) юм. Инстүүчлэгдсэн намын онцлог бол ‘нийтийн санаа бодолд тусгалаа олох’ гэж. Тэгэхээр зарим тодорхойлолт нь намыг дотоод үйл ажиллагаатай нь холбоотой гарч ирсэн бол зарим нь гадаад талаас нь буюу иргэдийн өнцгөөс гарч иржээ. Гадаад талаас нь харсан нэг тодорхойлолт бол Жандагийн (1983) дээрх тодорхойлолт юм.

Дээр дурдсанчлан намын инстүүчлэл ба намын системийн инстүүчлэл хоёр бол ялгаатай ойлголтууд юм. Ер нь маш товчоор тодорхойлбол нам нь байгууллагын хувьд тогтвортой, нийгэмд үндэс суурь сайтай бол инстүүчлэгдсэн гэж үзэж болно (Касал Бэртуа 2017). Харин намын системийн инстүүчлэл нь намуудын хоорондын өрсөлдөөн тогтвортой, таамаглахуйц болохыг хэлдэг (Касал Бэртуа, Мейр 2012).

Ер нь намууд инстүүчлэгдсэн ч намын систем нь инстүүчлэгдээгүй байж болно гэсэн үг ажээ. Мөн нөгөө талаараа систем нь инстүүчлэгдсэн ч намууд нь инстүүчлэгдээгүй байж болно. Гэхдээ дийлэнх тохиолдолд уг хоёр үзэгдэл хамтдаа оршин, бие биенийгээ тэтгэж байдаг (Касал Бэртуя, Энъеди 2021).

Дефакто Институтээс Монгол дахь намын системийн инстүүчлэлийн судалгааг 2020 онд гаргасан. Энэхүү тайлангаар системийн түвшний инстүүчлэлийг олон төрлийн шалгуур үзүүлэлтээр хэмжсэн. Эцэст нь Монголын намын систем инстүүчлэгдсэн гэж дүгнэжээ. Гэхдээ намын систем нь ийм өндөр түвшинд инстүүчлэгдсэн байгаа нь хоёр голлох намын давамгайлал буюу тэр дундаа Монгол ардын намтай холбоотой гэдгийг энд дурдах нь зүйтэй.

Юуны өмнө бид намын инстүүчлэлийг хэрхэн үнэлэх, хэмжих, тэр дундаа түүний хэмжигдэхүүнүүдийг яаж тодорхойлох вэ гэдгийг гаргаж ирэх нь чухал юм. Намын инстүүчлэлийг хэмжих олон янзын оролдлогууд өмнө нь хийгдэж байжээ. Тухайлбал "V-Dem" төсөл олон орны улс төрийн намуудыг хоёр хэмжигдэхүүнээр (намын үйл ажиллагаа тогтворжих, тогтсон үнэт зүйлтэй болох) хэмжих оролдлого хийж байсан (Биззаро ба бусад 2020). Харамсалтай нь V-Dem төслийн датагаар нам тус бүрийн инстүүчлэлийн түвшинг ялгаж салгаагүй байдаг бөгөөд зөвхөн улсаар нь гаргадаг. Энэ нь 'намууд нь хоорондоо маш тэнцвэргүй инстүүчлэгдсэн монгол шиг орнуудын хувьд авч үзэхэд учир дутагдалтай дата юм.

Инстүүчлэлийг хэмжихийн тулд янз бүрийн санаанууд гарч байсныг өмнө нь дурдсан. Жишээлбэл Панэбианко 1988 онд системчлэл, бие даасан байдал гэсэн хоёр хэмжигдэхүүнээр хэмжсэн байдаг. Харин Рандал, Свасанд (2002) хоёр мөн л ойролцоо хэмжүүр буюу дотоод хүчин зүйлийн хэмжүүр болох системчлэл, тогтсон үнэт зүйлтэй болох хоёр, гадаад хүчин зүйлийн хэмжүүр болох бие дааж шийдвэр гаргаж буй эсэх, нийгэмд бат суурьтай болсон эсэх хоёроор хэмжсэн. Ер нь нийгмийн суурь, системчлэл нь намын инстүүчлэлийн хоёр гол хэмжүүр байж болохыг дийлэнх судалгаануудаас бид харж болно.

Тиймээс бид энэхүү судалгаандаа намын инстүүчлэлийн үндсэн хэмжигдэхүүн тус бүрт дараах шалгуур үзүүлэлтүүдийг ашиглана (Хүснэгт 1). Үүнийг Касал Бертау 2012 онд анх боловсруулсан. Уг хэмжүүрүүдээр хэмжихийн тулд 1990 оноос хойших Сонгуулийн Ерөнхий Хороонын датаг цуглуулж, үнэлсэн болно. Харин түүнээс өмнө монгол дахь улс төрийн намуудын түүхэн хөгжлийг эхлээд нэг эргэж харъя.

Монголын улс төрийн намууд

Монгол Улсад хорьдугаар зууны эхэнд, тусгаар тогтнолоо зарлах үеэр анхны улс төрийн нам үүсч бий болжээ. Хүрээний ба Консулын хоёр бүлгэм нийлснээр 1921 оны 3 дугаар сарын 1-ны өдөр Монгол Ардын нам үүсгэн байгуулагджээ (Дашдаваа, 2001). Энэ үеэр нэг намын авторитар дэглэм ноёрхсон коммунист үзэл суртал дэлхий даяар түгэн дэлгэрч байв. Улмаар Монгол Ардын Нам нь Коминтерний дэргэдэх Коммунист- Ленинист нам болсноор 1924 онд намын нэрээ Монгол Ардын Хувьсгалт Нам болгон өөрчилжээ.

Угтаа Монгол Ардын нам нь үүсгэн байгуулагдах үедээ олон намын тогтолцоог хүлээн зөвшөөрч байсан гэдэг (Д.Болд-Эрдэнэ, 2000). Харамсалтай нь нэг намын коммунист дэглэмийн улмаас 70 шахам жилийн турш өөр улс төрийн хүчин бүрэлдээгүй юм. Харин 1990 онд ардчилалд шилжиж, анхны чөлөөт, шударга сонгууль зохион байгуулагдсанаар олон намын тогтолцоо бий болжээ. Залуу уран бүтээлчдийн улсын хоёрдугаар зөвлөгөөн 1989 оны эцэст зохион байгуулагдаж, Монголын Ардчилсан Холбоог байгуулах шийдвэр гарав (Заанхүү, 2004). 1990 онд зохион байгуулагдсан холбооны анхны чуулганаар Монголын Ардчилсан Намыг үүсгэн байгуулах шийдвэр гарчээ. Ийнхүү монгол дахь олон намын тогтолцооны эхлэл тавигдсан юм.

1990 онд болсон анхны ардчилсан сонгуулиар үндсэн хуулийг батлах зорилготой парламентийг байгуулсан. Уг сонгууль маш өвөрмөц сонгууль болсон. Учир нь 430 гишүүнтэй дээд танхимын сонгуулийг олонхийн зарчмаар зохион байгуулсан төдийгүй тус сонгуульд зөвхөн шинээр үүсгэн байгуулагдсан улс төрийн намууд ч биш бусад олон нийтийн, төрийн байгууллагуудыг оролцохыг зөвшөөрчээ. Харин 50 гишүүн бүхий доод танхимын сонгуулийг хувь тэнцүүлэх зарчмаар зохион байгуулсан. Үүнд зөвхөн улс төрийн намууд оролцохыг зөвшөөрч байв. Тус сонгуульд Монгол Ардын Хувьсгалт Нам, Монголын Ардчилсан Нам, Монголын Социал Демократ Нам, Монголын Үндэсний Дэвшлийн Нам, Монголын Ногоон Нам, Монголын Чөлөөт Хөдөлмөрийн Нам зэрэг нийт 6 нам өрсөлдсөн.

1992 онд ардчилсан шинэ Үндсэн хуулийг баталсны дараагаар хоёр танхимтай парламентыг халж, 76 гишүүнээс бүрдэх нэг танхимтай парламентын сонгуулийг шинээр зохион байгуулав. Тус сонгуульд нийт 8 улс төрийн нам, 2 эвсэл оролцсон ч Монголын Ардчилсан Нам, Монголын Үндэсний Дэвшлийн Нам, Монголын Ногоон Нам зэрэг шинээр байгуулагдсан намуудын эвсэл нь хуучин эрх баригч МАХН-ыг ялж чадаагүй. Улмаар тус ялагдлын дараагаар Монголын Ардчилсан Нам нь Монголын Үндэсний Дэвшлийн Нам, Монголын Сэргэн Мандлын Намтай 1992 онд нэгдэж, Монголын Үндэсний Ардчилсан Намыг байгуулжээ. Дараа нь 2000 онд МоАН, МҮАН, МСДН, МШАН зэрэг намууд нэгдэж либерал-консерватив Ардчилсан Намыг байгуулсан нь өнөөгийн хоёр дахь томоохон нам болсон юм (Амарсанаа, 2011). Хэдийгээр эдгээр намууд нэгдэж шинэ нам байгуулсан ч зарим гишүүд нь хуучин нэрээр шинэ нам байгуулсан нь олон төөрөгдлийг бий болгосон.

1990-ээд оны үеэр зөвхөн эдгээр намууд л хоорондоо нэгдэж нийлээгүй юм. Монголын Хувийн Өмчтөний Нэгдсэн Нам нь 1993 онд Монголын Малчид Тариачдын Нэгдсэн Нам, Монголын Тусгаар Тогтнолын Намтай нэгдэж Монголын Уламжлалын Нэгдсэн Намыг байгуулав. 1990-ээд оны эхэн үед байгуулагдсан намууд нь үзэл баримтлалд суурилсан гэхээсээ илүүтэй нийгмийн янз бүрийн давхаргыг төлөөлж байлаа.

2010 онд МАХН хуучин нэрээ сэргээх шийдвэр гаргаснаар тус намд тогтворгүй байдлыг бий болгосон. Тус намын дарга асан, МУ-ын Ерөнхийлөгч, Ерөнхий Сайд асан Н.Энхбаяр тэргүүтэй зарим гишүүд нь уг шийдвэрийг эсэргүүцэж хуучин коммунист намын залгамж халааг үргэлжлүүлэхээр шийдвэрлэв. Улмаар 2010 онд Монгол Ардын Хувьсгалт Нам байгуулагджээ. Зүүн-төвийн үзэл баримтлал бүхий тус нам нь өнөөдрийн гурав дахь томоохон улс төрийн нам юм. МАХН 2012 оны УИХ-ын сонгуульд Монголын Үндэсний Ардчилсан Намын хамт Шударга Ёс эвслийг байгуулж, УИХ-д 11 суудал авсан (Бямбажав, 2012). Харин 2020 онд Иргэний Зориг Ногоон Нам, Монголын Уламжлалын Нэгдсэн Намтай эвсэж, УИХ-д 1 суудал авсан байна (Диеркис, 2020).

Монгол Улсын Дээд Шүүхэд 2020 оны 12 дугаар сарын байдлаар 36 улс төрийн нам бүртгэгджээ. Эдгээр намуудын талаас илүү нь сүүлийн 10 жилд бүртгүүлсэн байна. Гэхдээ ач холбогдол бүхий намуудын (relevant parties) тоо өсөөгүй гэдгийг энд тэмдэглэх нь зүйтэй (Алтанхуяг, Ганхуяг, 2020). МАН ба АН-ын хоёр нам давамгайлсан системийг сөрөхийн тулд олон тооны жижиг намууд өнгөрсөн гучин жилийн хугацаанд хоорондоо нэгдэн нийлжээ. 2011 онд л гэхэд Иргэний Зориг Нам Монголын Ногоон Намтай нэгдсэн. Иргэний Зориг Нам нь энэ нэгдлээс өмнө 1992 онд байгуулагдсан Бүгд Найрамдах Намтай 2002 онд мөн нэгдэж байлаа.

Өнгөрсөн 2020 оны УИХ-ын сонгуульд харьцангуй шинээр байгуулагдсан улс төрийн нам УИХ-д суудалтай болсон. 2011 онд анх байгуулагдсан Хөдөлмөрийн Үндэсний Нам нь энэ сонгуулиар Монголын Социал Демократ Нам, Зүй Ёс Намтай эвсэл байгуулж, нэг суудал авчээ. Тус нам дотоод удирдлагын зөрчлөөс болж 2016 оны УИХ-ын сонгуульд оролцоогүй ба намын гишүүд нь мөн оны сонгуульд бие даан нэр дэвшсэн байдаг.

Эдүгээ хуучин коммунист намын залгамж халааг үргэлжлүүлэгч МАН нь социал-демократ зүүн-төвийн үзэл баримтлал бүхий нам юм. МАН өнөөдөр ч монголын улс төрд давамгайлсан хэвээр, намын систем дэх орон зайгаа хадгалсаар байгаа бол сөрөг хүчин АН сонгуульд шинээр үүсгэн байгуулагдсан намуудтай санал хуваах гэх мэт сорилттой тулгарах болов. МАН сүүлийн 8 удаагийн УИХ-ын сонгуульд дунджаар 44.5 хувийн санал авч, сонгогчдын дэмжлэг нь тууштай байж иржээ. Харин АН сүүлд зохион байгуулагдсан УИХ-ын сонгуульд ердөө 24.5 хувийн санал авч, сонгогчдын дэмжлэг нь анх нам байгуулагдах үе рүүгээ буцаж уруудах болов. УИХ-ын сүүлийн хоёр сонгуульд МАН УИХ-ын 76 суудлын 65 ба 62-ыг авсан бол АН ердөө 9 болон 11 суудалтай байлаа.

Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэл

Монголын парламентад суудалтай намуудын хувьсан өөрчлөлт буюу хууль тогтоох байгууллага дахь дэмжлэгийн түвшинг Хүснэгт 2-т дүрслэв. Өмнө дурдсанчлан МАН ба АН гэсэн хоёр нам л сонгууль бүрт суудал авчээ. Харин хоёроос дээш удаа сонгуулиар суудал авсан одоогийн УИХ дахь өөр нэг нам нь МАХН юм. Иймээс бид гурван улс төрийн намыг өдгөө УИХ-д төлөөлөлтэй буй ХҮН-ын хамтаар инстүүчлэлийн түвшинг нь шинжлэхээр шийдсэн юм.

Хүснэгт 1. 1992 оноос хойших УИХ-д суудалтай улс төрийн намууд²

Намууд	1992	1996	2000	2004	2008	2012	2016	2020
МАН	70	25	72	36	45	25	65	62
АН	5	50	1	34	28	31	9	11
МАХН						11	1	1
ХҮН								1
ИЗНН			1		1	2		
МУНН		1						
БНН				1				
МАШСН			1					

Эх сурвалж: СЕХ (2020)

2 Хэдийгээр 1990 оны сонгууль нь анхны чөлөөт, шударга сонгууль байсан ч бид 1992 оноосхойших сонгуулиудыг дүн шинжилгээндээ ашиглалаа. 1992 онд ардчилсан Үндсэн хууль батлагдсан учир бид 1992 оны сонгуулийг эх үндэс тавьсан сонгуульд тооцов.

Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэл

Энэ хэсэгтээ бид намын инстүүчлэлийн есөн шалгуур үзүүлэлтүүдийг нэг бүрчлэн авч хэлэлцэх болно. Бид өмнө дурдсанчлан намын нас, сонгогчдын саналын тогтвортой байдал, намын дэмжлэг (party identification), намын гишүүнчлэл, намын үндэсний хэмжээнд хүрсэн байдал, байгууллага, удирдлагын тогтвортой байдал, нам сэлгэлт (гишүүнчлэл) зэргийг энд авч үзэх болно. Эдгээр шалгуур үзүүлэлтүүд нь монголын улс төрийн намууд нийгэмд хэр зэрэг суурьтай буюу гишүүд төдийгүй сонгогчиддоо хүрч буй эсэхийг, мөн байгууллагын хувьд дотор болон гаднаа хэр тогтвортой байгааг таних боломж олгоно. Учир нь Мейнверинг, Скалли нарынхаар намууд “бүтэц нь бат суурьтай, нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд цогц зохион байгуулалттай, өөрийн нөөцтэй” тохиолдолд инстүүчлэгдсэн байдаг (1999, 27).

Намын нийгэм дэх суурь (**Social Rootedness**)

Намуудын нийгэм дэх үндэс суурийг хэмжихдээ намуудын насаар хэмжих нь нийтлэг байдаг. Гол санаа нь “намын нас өндөр байх тусмаа удаан хугацаанд иргэдийн дэмжлэгийг авч чадсан гэсэн үг юм” (Dix 1992, 491). Тийм ч учраас энд зөвхөн олон намын тогтолцоотой болсноос хойш буюу чөлөөт сонгууль хийж эхэлснээр тооцож үздэг.

Хүснэгт 2. Намуудын нас

Намууд	Намын нас
МАН	30
АН	20
МАХН	9
ХҮН	9

Эх сурвалж: УДШ (2020)

Өмнө дурдсанчлан Монгол Улсад 2020 оны 12 дугаар сарын байдлаар 36 улс төрийн нам үйл ажиллагаа явуулж байна. Тэдгээрийн талаас илүү нь сүүлийн 10 жилд үүсгэн байгуулагджээ. Хүснэгт 2-т 2020 оны эцсийн байдлаар монголын парламентад суудалтай улс төрийн намуудын насыг харуулав. Эдгээрээс хамгийн олон урт настай нь МАН байна. Түүний дараагаар 1990 онд байгуулагдсан таван намын нэгдлээр 2000 онд үүсч бий болсон АН хоёрдугаарт жагсаж байна. МАН-аас салсан МАХН нь ХҮН-ын адил үүсгэн байгуулагдаад 9 жил болжээ³. Өнөөдрийн байдлаар эдгээр намуудын дундаж нас 17 жил байна.

3 МАН ба МАХН нь 1921 онд үүсгэн байгуулагдсан коммунист намыг залгамжлагч учир өөрсдийгөө 100 жилийн түүхтэйд тооцдог. Мөн АН нь 1990 онд үүсгэн байгуулагдсан 5 намын нэгдлийн дунд

Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэл

Сонгогчдын саналын тогтвортой байдал

Энд бид сонгогчдын саналын тогтвортой байдал хэмээх шалгуур үзүүлэлтээр эдгээр дөрвөн намын сонгогчдын дэмжлэг 1992 оноос хойш хэр тууштай буйг хэмжлээ. Хэрэв тухайн намын нэг сонгуулиас нөгөө сонгуулийн хооронд авсан саналын хувь хэмжээ бараг ойролцоо тохиолдолд уг нам сонгуулиар тууштай дэмжигсэдтэй буюу нийгэмдээ үндэс суурьтайд тооцогдоно. Харин тийм биш бол нийгмийн холбоос сул гэж үзнэ.

Хүснэгт 3. Сонгогчдын тогтвортой байдал

Намууд	1992-1996	1996-2000	2000-2004	2004-2008	2008-2012	2012-2016	2016-2020
МАН	12.9	10.5	3	4.9	11.8	13.8	0.1
АН	21.1	22.5	18.8	4.7	4.1	2.2	8.6
МАХН						14.3	0.1
ХҮН							

Эх сурвалж: судлаачдын тооцолол

Сонгуулиудынхоорондсонгогчдын дэмжлэг (хувь хэмжээгээр) хэрхэн өөрчлөгдсөнийг Хүснэгт 3-т үзүүлэв. Хүснэгтэд харуулсанчлан томоохон гурван нам тогтвортой буюу дундаж хэмжээнд дэмжлэгээ хадгалж иржээ. МАН-ын зарим гишүүд МАХН-ыг байгуулж, бүтцийн өөрчлөлт орсныг эс тооцвол гурван нам гурвуулаа сонгогчдын дэмжлэгээ хадгалсаар байна⁴. Ялангуяа сүүлд болсон сонгуулиар Ковид-19 цар тахалтай байсан хэдий ч МАН ба МАХН хоёулаа бараг ижил саналын хувь хэмжээ авсныг эндээс маш тодорхой харж болно.

Намын дэмжлэг (identification)

Намын дэмжлэг тогтвортой байх нь намуудын тууштай өрсөлдөөнийг нэмэгдүүлж, системийн түвшний инстүүчлэлд нөлөөлдөг. Намууд нийгэмд суурьтай үед тэдний үзэл баримтлал нь тууштай, бас сонгуулийн үр дүн урьдчилан таамаглахуйц байдаг.

4 Хэрэв МАН болон МАХН-ын хоёулангийнх нь 2012 онд авсан сонгуулийн дэмжлэгийг МАН (эх нам)-ын 2008 оны саналын хувь хэмжээтэй харьцуулбал тус хоёр намыг дэмжигчдийн хувь хэмжээ дөрвөн жилийн өмнөхөөсөө ердөө 10.5 хувиар өндөр байгааг харж болно.

Хүснэгт 4. Аль нэг намыг онцолж дэмждэг гэж хариулсан хүмүүсийн хувь хэмжээ

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
44.9%	46.1%	50.3%	46.3%	44.5%	37.3%	36.9%	N/A	32.0%	26.1%

Эх сурвалж: Сант Марал Сан

Монголд санал асуулгаар аль нэг намыг онцолж дэмждэг гэж хариулсан хүмүүсийн хувь хэмжээ сүүлийн 10 жилд буурч буйг Хүснэгт 4-өөс харж болно. 2010 онд санал асуулгад оролцогчдын ойролцоогоор 45 хувь нь аль нэг намыг онцолж дэмждэг гэж хариулсан бол 10 жилийн дараа энэ тоо бараг 19 хувиар буурчээ (ойролцоогоор 26 хувь хүртэл).

Намын гишүүнчлэл

Намын гишүүнчлэлийг хэмжих нь намын сонгогчдын дэмжлэг болон намууд, сонгогчид хоорондын холбоос хэр хүчтэй буйг тодорхойлоход туслана (Mair, 2005; Mair & van Biezen, 2001; van Biezen, Poguntke & Mair, 2012). Монголын намуудын гишүүнчлэлийн түвшин тогтвортой хэмжээнд буюу нийт сонгогчдын 15 хувь хавьцаа байна.

Хүснэгт 5. Намын гишүүнчлэл

Намууд	Гишүүд	
	Албан	Албан бус
МАН	161 300	201 267
АН	150 000	70 000
МАХН	35 000	30 000
ХҮН	1 024	1 500

Эх сурвалж: УДШ (2020)

Уг судалгаанд хамруулсан дөрвөн намын нийт гишүүнчлэлийн тоог хүснэгт 5-д харуулав. МАН гишүүнчлэлийн тоогоороо 1990 оноос хойш хамгийн том нь байж иржээ. Тус нам өнөөгийн байдлаар 200 мянга гаруй гишүүдтэй бол сөрөг хүчин АН улсын хэмжээнд 70 мянга орчим гишүүдтэй байна. МАХН-ын хувьд шинээр үүсгэн байгуулагдсан бусад намуудтай харьцуулахад гишүүнчлэлийн тоогоороо хамгийн их буюу ойролцоогоор 30 мянган гишүүнтэй байна. Эдгээр дөрвөн намаас ХҮН нь хамгийн цөөн буюу 1000 орчим гишүүдтэй бөгөөд тус намыг дэмжигчид голдуу хотод төвлөрчээ.

Шинээр үүсгэн байгуулагдсан жижиг намууд МАН болон АН-ын гишүүнчлэлийн тоо хэмжээг давж гарахад бэрхшээлтэй байдаг. Хүснэгт 5-д харуулсанчлан энэхүү хоёр

Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэл

нам гишүүнчлэлийн хувьд нийгэмд харьцангуй хүчтэй суурьтай байна. Түүнчлэн 2019 онд Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтөөр улс төрийн намуудын бүртгэлийн шаардлагад өндөр босго тогтоож, дээрх байр суурь улам бэхжих нөхцөл бүрдсэн⁵. Уг өөрчлөлтөөс өмнө намуудын бүртгэлд 801 гишүүнтэй байх шаардлагыг тавьдаг байв.

Намын үндэсний хэмжээнд хүрсэн байдал

Намын инстүүчлэлийн бас нэгэн шалгуур үзүүлэлт нь намын үндэсний хэмжээнд хүрсэн байдал юм. Уг шалгуураар тухайн намын сонгогчдын дэмжлэг нийт бүс нутгаар тогтмол эсэхийг хэмждэг. Аливаа улс төрийн намын сонгогчдын дэмжлэг орон даяар тууштай, ойролцоо бол инстүүчлэгдсэн гэж үзнэ. Харин эсрэгээрээ сонгогчдын суур-дэмжлэг, нь орон даяар доогуур бол тухайн намыг үндэс суурь султай буюу инстүүчлэгдээгүйд тооцно (Mainwaring & Scully, 1995: 11; Meleshevich, 2006: 115). Судлаачид намын инстүүчлэлийн олон янзын индексүүдийг санал болгосон байдаг (Jones & Mainwaring, 2003; Kasuya & Meonious, 2008; Boschler, 2010). Ийм цогц нарийн хэмжүүрийг тооцоход шаардлагатай өгөгдөл байгаагүй учир бид монголын улс төрийн намуудын хот (нийслэл хот), орон нутаг дахь сонгогчдын дэмжлэгийн ялгааг харуулахаар шийдлээ (Хүснэгт 6). Сайн хөгжсөн, хүчтэй улс төрийн намуудын гол онцлог шинж чанар бол дан ганц хот эсхүл хөдөө орон нутагт бус улс даяар “нэвтрэх” чадвар юм (Huntington, 1968; Rokkan, 1970).

Хүснэгт 6. Намын үндэсний хэмжээнд хүрсэн байдал

Намууд	1992	1996	2000	2004	2008	2012	2016	2020
МАН	12.8	9	1.5	3	14.2	12.7	10.9	4.3
АН	1	1	3	3.9	3.9	1.3	8.7	15
МАХН						9.2	4.3	1.5
ХҮН								8.3

Эх сурвалж: судлаачдын тооцоолол

Хүснэгт 6-д харуулсанчлан АН хамгийн үндэсний хэмжээний улс төрийн нам байна (Оноо бага байх тусмаа илүү үндэсний хэмжээнд хүрсэн гэж ойлгоно). Сүүлийн хоёр сонгуулийг эс тооцвол сонгогчдын дэмжлэг нь Улаанбаатар хот болон бусад газруудад ч тэнцвэртэй хэвээр байна. Хамгийн ойр дөхөх нь МАХН бөгөөд “элитийн нам” гэгдэх анхны төсөөллөө (2012 онд) сольж, хөдөө орон нутагт ихээхэн дэмжлэг олж авч чаджээ. Харин ХҮН нь голдуу хотынхныг хамарсан нам гэдгийг харуулж

5 Үндсэн хуулийн 2019 оны нэмэлт, өөрчлөлтийн дагуу улс төрийн намууд нийт сонгогчдын нэгхувиас багагүй тооны гишүүдтэй байх ёстой. 2020 оны байдлаар 2 003 969 сонгогч бүртгэгдсэн байгаа нь улс төрийн намууд багадаа 20 000 гишүүнтэй байх ёстой гэсэн үг. Уг нэмэлт, өөрчлөлтийн зүйл заалт нь 2028 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хэрэгжиж эхлэнэ.

байна. Тиймээс тэд үндэсний хэмжээнд хүрсэн байдал хамгийн сул аж.

Сонирхолтой нь МАН монголын улс төрийн орчинд тасралтгүй давамгайлж ирснээс гадна тус намын коммунист үеэс залгамжилсан байгууллагын бүтэц орон нутагт илүү хадгалсаар байна. Үүнд нэг тохиолдлыг эс тооцвол (2000 он, хавсралт хэсгээс хүснэгт С-г харна уу) МАН орон нутагт сонгогчдын дэмжлэгийг хамгийн их авч байна. Түүнчлэн МАН гурван удаа сөрөг хүчиндээ ялагдал хүлээжээ (1996, 2008⁶, 2012).

Монголын намуудын үндэсний хэмжээнд хүрсэн түвшин ялгаатай буйг харуулах эцсийн нотолгоо бол АН болон МАХН хоёул нийслэл хот, хөдөө орон нутаг дахь сонгогчдын дэмжлэгээ нэг сонгуулиас нөгөө сонгуульд тууштай хадгалж чадсан явдал юм (хүснэгт С-г харна уу). Тус хоёр намтай харьцуулбал МАН зөвхөн орон нутгийн сонгогчдын дэмжлэгийг илүү тууштай авч ирснийг харж болно.

Бүтцийн тогтворгүй байдал

Улс төрийн намуудын байгууллагын хувьд харах нэг үзүүлэлт бол ямар хэмжээнд бүтцийн өөрчлөлт гарсан гэдгийг хэмжих юм. Үүний дагуу бид монголын улс төрийн намууд ардчилалд шилжсэнээс хойш задарч, нэгдсэн тоог энд харуулна.

Сүүлийн гучин жилийн хугацаанд нэг намын ноёрхлыг давж гарахын тулд олон жижиг намуудад задрах, нэгдэх үйл явц өрнөсөн. Монголын улс төрийн намууд ардчилсан хувьсгалаас хойш бүтцийн тогтворгүй байдал, намын удирдлагууд хоорондын зөрчлөөс болж олон удаагийн задрал, нэгдэл амсчээ. Монгол Улсын Дээд Шүүх улс төрийн намуудыг бүртгэхдээ олон маргаантай шийдвэрүүдийг гаргасан байна. Зарим улс төрийн намууд хоорондоо нэгдэх үед тухайн нэгдлийг эсэргүүцэж байсан гишүүд нь хуучин нэрээр шинэ нам байгуулж байв. МАН-ын 2011 оны задралыг эс тооцвол тус нам үүсгэн байгуулагдсанаасаа хойш монголын хамгийн тогтвортой улс төрийн нам байж иржээ. Энэхүү судалгаанд хамрагдсан дөрвөн намын хувьд авч үзвэл ердөө дөрвөн тохиолдол гарсан байна (Хүснэгт 7-г харна уу).

Хүснэгт 7. Байгууллагын залгамж халаа

Намууд	Задрал	Нэгдэл
МАН	1	0
АН	1	1
МАХН	0	0
ХҮН	0	0

Эх сурвалж: судлаачдын тооцоолол

⁶ Энэ нь МАН-ын орон нутгийн чансааг харуулсан хамгийн тод жишээ байсан бол удаах ньүүнд сонгуулиар ялахад тусалжээ.

Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэл

Эдгээрээс хамгийн эхнийх нь өнөөгийн Ардчилсан Нам 2000 онд Монголын Үндэсний Ардчилсан Нам, Монголын Социал Демократ Нам, Монголын Шашинтны Ардчилсан Нам, Монголын Сэргэн Мандлын Нам, Монголын ардчилсан нам хоорондоо нэгдсэнээр анх үүсч бий болжээ.

МАХН нь ардчилсан шилжилтийн үед харьцангуй тогтвортой явж ирсэн. Гэвч тус нам 2010 онд нэрээ МАН болгон өөрчилсөн явдлыг намын зарим гишүүд нь эсэргүүцэх болсноор задарсан. МАН-ын дарга асан Н.Энхбаяр болон намын зарим гишүүд намаа орхиж, шинээр нам байгуулсан нь өнөөгийн МАХН юм.

Эцэст нь 2020 оны УИХ-ын сонгуулийн өмнө АН-д өрнөсөн жижиг хэмжээний задралаар ШИНЭ Нам (Шударга Иргэдийн Нэгдсэн Эвсэл Нам) үүсгэн байгуулагдав. Ж.Батзандан, Лу.Болд зэрэг АН-аас сонгогдсон УИХ-ын гишүүд нь тус намыг үндэслэгчид юм. АН-ын Үндэсний Дүрмийн Хороо 2018 онд Ж.Батзандагийн гишүүнчлэлийг цуцалж, Лу.Болдыг тус намаас УИХ-ын сонгуульд нэр дэвших эрхийг 4 жилээр хязгаарлах шийдвэрийг гаргаж байв. 1990 оны Ардчилсан хувьсгалд манлайлагч, мөн үеэс хойш тус намын гишүүн байсан Лу.Болд нь уг шийдвэрийг эсэргүүцэж, намаасаа гарсан юм. АН намаасаа сонгогдсон хоёр гишүүнээ алдсаны үр дүнд УИХ дахь намын бүлгээ тараахад хүрчээ. ШИНЭ Нам нь өнгөрөгч УИХ-ын сонгуульд өрсөлдөхдөө Бүгд Найрамдах Нам, Үнэн ба Зөв Нам, Монголын Үндэсний Ардчилсан Намтай эвсэл байгуулсан. Хэдийгээр тус сонгуульд нийт сонгогчдын 5 хувийн дэмжлэг хүлээсэн ч УИХ-д суудалтай болж чадаагүй юм.

Нам сэлгэлт (гишүүнчлэл)

Улс төрийн намуудын зан үйлийн хэвшмэл байдлыг хэмжих өөр нэг арга нь нам сэлгэлт (гишүүнчлэл) юм. Үүнийг нэг намаас парламентад сонгогдоод дараа нь өөр намын харъяалалтайгаар парламентад ахин сонгогдсон гишүүдийн тоо хэмжээгээр тодорхойлдог. Юуны өмнө намаа сольсон амжилттай тохиолдлуудыг (өөр намын харъяалалтайгаар дараалсан сонгуулиудад ялалт байгуулсан намын гишүүдийг энд тооцно) л авч үзсэн учир бид ердөө 3 тохиолдлыг олж тогтоолоо. 2008 онд АН Эх Орон намаас нэг гишүүнийг (Х.Баттулга) элсүүлсэн бол 2016 онд МАХН хоёр гишүүнээ (Ч.Улаан, Д.Тэрбишдагва) МАН-д алджээ.

Харин нам сэлгэсэн 5 амжилтгүй тохиолдол бүгд АН-д харъяалагдаж байв. 2016 оны УИХ-ын сонгуулийн өмнө хоёр гишүүн (МАН-ын гишүүн Д.Арвин, ИЗНН-ын гишүүн С.Дэмбэрэл) АН-д элсэхээр өөрсдийн намаа орхисон. Гэвч шинээр нэгдэж орсон эдгээр гишүүд 2016 оны сонгуульд ялж чадаагүй.

Түүнчлэн АН хоёр гишүүнээ (Лу.Болд, Ж.Батзандан) алдсаныхаа дараа 2020 онд МАХН-ын нэг гишүүнийг (О.Баасанхүү) намдаа элсүүлсэн байна.

Хүснэгт 8. Нам сэлгэлт

Намууд	Амжилттай тохиолдол		Амжилтгүй тохиолдол	
	2008	2016	2016	2020
МАН		2	1	
АН	1		2	3
МАХН			2	1
ХҮН				

Эх сурвалж: Судлаачдын тооцоолол

Өөр намын харъяалалтайгаар дараагийн сонгуульд ахин сонгогдсон гишүүдийн тоо хэмжээг хүснэгт 8-д харуулав. МАН нь нам сэлгэлтээс хамгийн их давуу тал олсон бол АН амжилтгүй сэлгэлтүүдээс хамгийн их хохирол амсчээ.

Удирдлагын өөрчлөлт

Удирдлагын өөрчлөлт бол байгууллагын түвшин дэх намын инстүүчлэлийн нэг чухал шийдвэрлэх хэмжүүр юм. Гарааны үедээ тогтвортой удирдлагатай байх нь намуудыг цааш оршин тогтноход чухал хэдий ч намын дотоод ардчиллын хувьд авч үзвэл үндсэн дүрэм, журмаа хэрэгжүүлэхийн тулд удирдлагаа сольдог байх ёстой. Ийм учраас инстүүчлэгдсэн намууд удирдах түвшинд гарсан дотоод зөрчилтэй холбоотой сорилтуудаа даван туулах ёстой гэсэн үг (Дикс, 1992). МАН-ын удирдлага сүүлийн гучин жилийн хугацаанд хамгийн олон солигдсоныг Хүснэгт 8-аас харж болно. Харин МАХН-ын хувьд огт солигдоогүй байна. Иймээс МАН байгууллагын залгамж халаагаараа хамгийн инстүүчлэгдсэн нам гэдэг нь тодорхой байна.

Хүснэгт 9. Удирдлагын сэлгээ

Намууд	Дарга солигдсон тоо
Монгол Ардын Нам	11
Ардчилсан Нам	7
Монгол Ардын Хувьсгалт Нам	0
Хөдөлмөрийн Үндэсний Нам	3

Эх сурвалж: УДШ (2020)

Намын дарга нарын албан тушаалдаа байх хугацаа МАН-д дунджаар 2.6 жил байна. Ерөнхийлөгч, Ерөнхий Сайд асан Н.Энхбаяр нь МАН-ын сүүлийн гучин жилийн түүхэн дэх хамгийн удаан алба хашсан дарга юм. Тус нам 2011 онд МАН болон МАХН гэсэн

Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэл

хоёр нам болж задрахаас өмнө тэрээр нийт 8 жилийн турш дарга байжээ. Тэрээр хуучин намаасаа салсны дараагаар МАХН үүсгэн байгуулагдсанаас хойших цорын ганц дарга нь байв. Угтаа тус нам нь монголын улс төрийн түүхэнд МАН ба АН-ын давамгайллыг сорьсон цорын ганц нам юм. Гэвч МАХН түүний удирдлаганд 2016, 2020 оны дараалсан сонгуулиудаар ердөө нэг суудал авч, парламентад төлөөлөлтэй болсон.

Сонгуулийн ялагдал нь сөрөг хүчин АН-ын удирдлагад өөрчлөлт авчирдаг байна. Уг нам Ардчилсан хувьсгалын манлайлагчдын удирдлага дээр боссон шигээ дийлэнх дарга нар нь үүнд хамааралтай хувь хүмүүс байжээ. Намын дарга нар нь дунджаар 2.7 жил албан тушаалдаа байдаг. Тус нам 2000 онд албан ёсоор үүсгэн байгуулагдсанаас хойш Ерөнхий Сайд асан Н.Алтанхуяг намын даргын албан тушаалыг хамгийн удаан хашжээ. Тэрээр 2014 онд Ерөнхий Сайдаасаа огцрох хүртлээ 8 жилийн турш намын дарга байв. УИХ-ын өнгөрсөн хоёр сонгуулийн дүнгийн улмаас тус нам сүүлийн жилүүдэд дотоод шинэчлэлүүд хийсэн. АН 2016 оны сонгуулийн ялагдлынхаа дараагаар гишүүдийн санал хураалтаар намын даргаа сонгох процедур нэвтрүүлсэн. Үүний дагуу бүх гишүүдийн шууд санал хураалтаар сонгогдсон анхны намын дарга нь С.Эрдэнэ юм. Гэвч тэрээр өнгөрсөн сонгуулийн үр дүнгийн улмаас албан тушаалаа өгсөн.

Хүснэгт 9-т харж байгаачлан ХҮН гурван удаа намын даргаа сольжээ. Хэдийгээр сүүлд болсон УИХ-ын сонгууль тус намын анхны сонгуулийн өрсөлдөөн байсан хэдий ч МАХН-тай харьцуулахад илүү олон удаа намын даргын өөрчлөлт хийжээ.

Байгууллагын бүтэц

Намд байгууллагын бүтцийн хамрах хүрээ мөн чухал үзүүлэлт юм. Намуудын дотоод шийдвэр гаргах, зөвлөлдөх үйл явц, мөн нэр дэвшигчид, албан тушаалтнуудаа элсүүлэх журам тогтсон эсэх нь чухал. Өөрөөр хэлбэл намын байгууллагын бүтэц нь нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд цогц, баттай суурьших (мөн хүний бусад нөөцийн хувьд) тусмаа илүүтэй инстүүчлэгдсэнд тооцогдоно (Szczerbiak, 2001).

Хүснэгт 10. Байгууллагын бүтэц

Бүтэц	МАН	АН	МАХН	ХҮН
Гишүүдийн тоо	201 267	70 000	30 000	1 500
Дэмжигчдийн тоо		180 000	300 000	20 000
Намын үүр	Улаанбаатар хотод 538, хөдөө орон нутагт 2178	Улаанбаатар хотод 172, хөдөө орон нутагт 172	900	10
Салбарууд	Хороо бүрт 3-4 нэгж	Сум, хороо бүрт 1 нэгж	Бүх аймаг, сум, хороонд	Улаанбаатар хотын 6 дүүрэг болон Дархан, Эрдэнэт, Булган, Увс аймагт
Ажилчдын тоо	Аймаг бүрт 4-5, сум бүрт 1-2		Нэгж тус бүрт 1	30
Гишүүнчлэлийн хураамж	1000 төг	12 000 төг, 500 000 төг, 1.5 сая төг, 3 сая төг	1 000 төг, 10 000 төг, 100 000 төг, 1 сая төг	12 000 төг

Эх сурвалж: судлаачдын ярилцлагын үр дүнгээр

Монголын томоохон улс төрийн намуудын салбар, нэгж, ажилчдын тоог хүснэгт 10-т харуулав. Эндээс МАН шинээр үүсгэн байгуулагдсан ХҮН зэрэг бусад намуудтай харьцуулахад хамаагүй олон салбар, нэгжтэйг харж болно. Монголын улс төрийн намууд байгууллагын бүтцийн хувьд коммунист өв уламжлалаасаа (нам-төрийн загвартай) түүхэн хамааралтай байна. Тийм учраас намууд засаг захиргааны нэгж бүрт салбараа байгуулах гэж оролддог. МАХН АН-аас залуу хэдий ч илүү олон салбар, нэгжтэй байна. Гэхдээ МАН болон АН илүү олон үндсэн ажилчидтай бол МАХН, ХҮН нь илүүтэй сайн дурын үндсэн дээрх байгууллагын бүтэцтэй гэдгийг хэлэх нь зүйтэй.

Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэл

Дүгнэлт

Энэхүү өгүүлэлд хэмжсэн гол тооцооллуудыг хүснэгт 11-т хураангуйллаа. Дундаж үзүүлэлт нам тус бүрээр төдийгүй үндэсний түвшинд ямар байгааг харуулав. Гол зорилго нь монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэлийн түвшинг дээр дурдсан хэмжигдэхүүнүүдээр хэмжих байсан билээ.

Хүснэгт 11. Монголын намын инстүүчлэл

Намууд	Нас	Тогтворгүй байдал	Дэмжлэг	Гишүүнчлэл	Үндэсний хэмжээнд хүрсэн байдал**	Залгамж халаа***	Сэлгэлт****	Удирдлагын өөрчлөлт	Намын үүр
МАН	30	8.1	40.5*	161 300	8.6	1	2 (1)	11	2716
АН	20	11.7		150 000	4.7	1 (1)	1 (5)	7	502
МАХН	9	7.2		35 000	5	0	0 (3)	0	900
ХҮН	9	N/A		1 020	N/A	0	0	3	10
Дундаж	17	9		83 830	6.1	0.5 (0.25)	0.75 (2.25)	5.3	1032

* зөвхөн 2010 оноос хойших өгөгдөл

** Доогуур оноо нь үндэсний хэмжээнд хүрсэн байдал өндөр буйг илэрхийлнэ

*** Задралын тоо (хаалтанд нэгдлийн тоо)

**** Хаалтанд амжилтгүй тохиолдлууд

Хүснэгт 11-т үзүүлснээр монголын улс төрийн намууд дунджаар 17 жилийн настай байна. Бид зөвхөн олон намын тогтолцооноос хойших үеийг энд авч үзсэн гэдгийг ахин дурдая. Эдгээр дөрвөн намаас МАН ба АН насжилтийн хувьд бусад намуудаасаа илүү үндэс суурьтай гэж хэлж болно. Учир нь эдгээр намууд сонгуулиас сонгуулийн хооронд санал авч, илүү удаан оршин тогтносон юм.

Сонгогчдын тогтвортой байдлын хувьд МАН, АН, МАХН нь ойролцоо буюу тогтвортой сонгогчдын дэмжлэгтэй байв. МАН 2010 онд нэрээ сольсны улмаас зарим сонгогчдын дэмжлэгээ алдсан. Гэхдээ дараагийн хоёр сонгуулиас эхлээд сонгогчдын дэмжлэг нь тогтворжжээ. МАН ба МАХН-д коммунист үеийн өргөн тархсан суурь дэмжигчид нь чухал хэвээр буюу АН-тай харьцуулахад илүү үнэнч дэмжигчидтэй аж.

Азийн (Casal Bertoa 2017) болон бүс нутгуудын орнуудад намын дэмжлэг буурсаар байгаа (Mair, 2013). Энэ нь мөн Монголд ч харагдаж, 2010 онд 45 хувь байсан бол 2019 онд сонгогчдын дөрөвний нэг хүртэл унажээ. МАН, АН хоёр ХҮН, МАХН хоёртой харьцуулахад гишүүнчлэлээрээ илүү давуу талтай байна.

Нам үндэсний хэмжээнд хүрсэн байдлыг харгалзан үзвэл сонгогчдын дэмжлэг нь хот, хөдөөд хоёуланд нь нэлээд ижил тэнцүү хуваарилагдсан гэдэг утгаараа Монгол Улсад АН хамгийн үндэсний хэмжээний улс төрийн нам аж. МАХН хөдөө орон нутагт илүү их дэмжлэг олж чадсанаараа АН-тай ойролцоо байна. Одоогийн байдлаар бол ХҮН нь “хотын” нам аж. Сонирхолтой нь хамгийн настай, гишүүнчлэлээрээ хамгийн хүчирхэг МАН нь нийслэл хотоос илүүтэй хөдөө орон нутагт илүү дэмжлэгтэй байна. Тус намын түүхийг харгалзаж үзвэл энэ нь тийм ч гайхаад байхаар үзүүлэлт биш билээ.

Байгууллагын хувьд авч үзвэл монголын улс төрийн намууд нэлээд тогтвортой байна. Бид намуудын нэгдэл, задралаас энийг харж болох бөгөөд ардчилалд шилжсэнээс хойш ердөө хоёр задрал, нэг нэгдэл өрнөжээ. Байгууллагын залгамж халаагаар дундаж оноо 0.5 байна. Аль аль задрал нь сүүлийн арван жилд тохиожээ. Хамгийн эхлээд 2011 онд МАН-аас МАХН үүсч бий болсон бол удаах нь сүүлд болсон УИХ-ын сонгуулиар АН- аас ШИНЭ нам байгуулагджээ. АН нь өөрөө 2000 оны улс төрийн таван намын нэгдлийн үр дүн билээ. Эдгээр тохиолдлуудын аль алинд нь саналын багагүй хэсгийг шинээр үүсгэн байгуулагдсан намуудад алджээ⁷.

Хоёр дахь шалгуур үзүүлэлт болох нам сэлгэлтийг хүснэгт 8-аас харж болно. Нам сэлгэсэн амжилттай тохиолдол цөөн гарсан гэж хэлж болно. Ер нь үзэл баримтлал ойролцоо хүрээнд шилжсэн тохиолдолд л амжилттай болж байжээ. Тухайлбал МАХН- аас МАН-руу нам сэлгэхэд амжилттай байсан бол МАН-аас АН-руу сэлгэхэд амжилтгүй байв. МАН бусад намуудаасаа илүү давуу тал олсон гэж хэлж болно. Харин эсрэгээрээ нам сэлгэсэн амжилтгүй тохиолдлуудаас АН хамгийн их суларчээ.

Удирдлага өөрчлөгдсөн байдлыг харвал МАН хамгийн олон удаа удирдлагаа өөрчилсөн нь тус намын даргаа сонгох дүрэм, зан үйл нь хэвшсэн гэдгийг харуулж байна. Мөн ХҮН, АН-д ч удирдлагын өөрчлөлт гарсан ба эдгээр нь ихэнхдээ сонгуулийн ялагдлын дараагаар байв. Эцэст нь МАХН лидерт суурилсан нам хэвээр байна. Тус нам 2011 онд байгуулагдаж, МАН-ыг орхиход дарга солигдоогүй. Энэ нь мэдээж ирээдүйд намын залгамж халааны асуудалд хүргэнэ. Ийм намууд харизмтай дарга, үүсгэн байгуулагч нь улс төрийг орхих эсвэл нас эцэслэхэд уналтанд ордог тал бий.

Намын салбар, нэгжүүдээрээ МАН хамгийн давуу талтай байна. Харин эсрэгээрээ ХҮН зөвхөн хотуудад төвлөрч байна. Сонирхолтой нь АН хамаагүй удаан оршин тогтнож

7 Гэхдээ ШИНЭ нам суудал авч чадаагүй.

Монголын улс төрийн намуудын инстүүчлэл

буй атал МАХН тус намаас олон салбар, нэгжтэй аж. Дотоод үйл ажиллагаагаа зохион байгуулах тал дээр МАН түүхэн өв уламжлалаа хадгалсаар буй нь тодорхой байна.

Эцэст нь бид монголын улс төрийн намууд инстүүчлэл ялгаатай байгааг харж болно. ХҮН нийгмийн суурь (гишүүнчлэл, хөдөө орон нутгийн дэмжлэг сул), байгууллагын бүтцээрээ хамгийн залуу, сул байна. МАН хамгийн инстүүчлэгдсэн нь тодорхой байна. Гэтэл МАХН хот, хөдөө аль алинд нь илүү тогтвортой суурь дэмжигчидтэй аж. Харин АН инстүүчлэлийн хувьд дунд нь явж байна. Тус нам МАХН-аас илүү нийгэмд бат бэх суурьтай ч удирдлагын залгамж халааг нь эс тооцвол байгууллагын хувьд сул байна.

Мөн бидний судалгаанаас өөр хоёр сургамжийг авч болно. Юун түрүүнд түүхэн өв уламжлал чухал аж. МАН ба МАХН хоёул коммунист үеийн байгууллагын монополоосоо нэлээд давуу тал олжээ. Энэ нь хуучин коммунист орнууд дахь намын хөгжлийн судалгаануудтай бүрэн нийцэж буй юм (Ishiyama, 1999; Bozoki & Ishiyama, 2003).

Хоёрдугаарт монголын намын систем өндөр түвшинд инстүүчлэгдсэн нь нэг улс төрийн нам инстүүчлээс буюу МАН-ын давамгайллаас голдуу шалтгаалжээ. Хэрэв уг нам задарвал намын системийн хувьд задралд хүрэх магадлалтай харагдаж байна.

Ном зүй

- Altankhuyag, B and Gankhuyag, B (2020). Party System Institutionalization in Mongolia. Defacto Institute publishing. Ulaanbaatar
- Amarsanaa, C (2011). The front of Democratic Revolution. MN Technology. Ulaanbaatar.
- Bizzarro, F., Hicken, A., & Self, D. (2017). The V-Dem party institutionalization index: a new global indicator (1900-2015). *V-Dem Working Paper*, 48.
- Bozoki, A., & Ishiyama, J. T. (2003). The Communist Successor Parties after 1989. *Ekiert/Hanson*, 157-181.
- Casal Bértoa, F. 2012. "Parties, Regimes and Cleavages: Explaining Party System Institutionalization in East Central Europe." *East European Politics* 28: 452-72.
- Casal Bértoa, F. C., & Mair, P. (2012). Party system institutionalisation across time in post-communist Europe. *Party Gov New Eur*, 79, 85.
- Casal Bértoa, F. (2017). Political parties or party systems? Assessing the 'myth' of

institutionalisation and democracy. *West European Politics*, 40(2), 402-429.

- Dashdavaa, Ch (2001). *Brief History of Mongolian People's Party*. Sod press. Ulaanbaatar.
- Dierkes, J (2020) *Mongolia's New Parliament: Familiar Party, Fresher Faces*. The Diplomat. Retrieved from <https://thediplomat.com/2020/06/mongolias-new-parliament-familiar-party-fresher-faces/>
- Diamond, L, and Linz, J (1989). 'Introduction: Politics, Society, and Democracy in Latin America', in Larry Diamond, Juan Linz and Seymour Martin Lipset (eds.), *Democracy in Developing Countries: Latin America*. Boulder: Lynne Rienner, 1-58. *West European Politics* 425
- Dix, R (1992). 'Democratization and the Institutionalization of Latin American Political Parties', *Comparative Political Studies*, 24:4, 488-511.
- Enyedi, Z. and Casal Bértoa. 2011. "Patterns of Inter-party Competition (1990-2009)." In *Europeanizing Party Politics? Comparative Perspectives on Central and Eastern Europe*, edited by Paul G. Lewis and Radoslaw Markowski. Manchester: Manchester University Press
- Enyedi, Z (2016). 'Populist Polarization and Party System Institutionalization:
- Fish, M. S. (2001). The Inner Asian anomaly: Mongolia's democratization in comparative perspective. *Communist and Post-Communist Studies*, 34(3), 323-338.
- Fritz, V. (2002). Mongolia: Dependent Democratization. *The Journal of Communist Studies and Transition Politics*, 18(4), 75-100.
- Huntington, S (1968) *Political Order in Changing Societies*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Herrnson, P. S. (1989). National party decision making, strategies, and resource distribution in congressional elections. *Western Political Quarterly*, 42(3), 301-323.
- Ishiyama, J. T. (1999). The communist successor parties and party organizational development in post-communist politics. *Political Research Quarterly*, 52(1), 87-112.
- Janda, K (1980) *Political Parties: A Cross-National Survey*. London: Macmillan.
- Johnson, E. P. (2002). *Streams of least resistance: the institutionalization of political parties and democracy in Indonesia*. University of Virginia.
- Lewis, P (1994). 'Democratization and Party Development in Eastern Europe', De-

mocratization, 1:2, 391–405.

- Levitsky, S (1998) 'Institutionalization and Peronism: The Concept, the Case and the Case for Unpacking the Concept', *Party Politics* 4: 77–92.
- Mainwaring, and Scully (1995). *Building Democratic Institutions: Party Systems in Latin America*. Stanford: Stanford University Press.
- Mair, P., & Van Biezen, I. (2001). Party membership in twenty European democracies, 1980–2000. *Party politics*, 7(1), 5–21.
- Mainwaring, Guillermo and Samuel (1992). 'Introduction', in Scott Mainwaring, Guillermo O'Donnell and Samuel Valenzuela (eds.), *Issues in Democratic Consolidation: The New South American Democracies in Comparative Perspective*. Notre Dame: University of Notre Dame Press, 1–16.
- Mainwaring, S and Scully. T (1995) *Building Democratic Institutions: Party Systems in Latin America*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- McGuire, J (1997). *Peronism without Perón: Unions, Parties, and Democracy in Argentina*. Stanford: Stanford University Press.
- Mongolian People's Party (2011). *History of Mongolian People's Party I-VII*. Ulaanbaatar.
- Panebianco, A (1988) *Political Parties: Organization and Power*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Randall, V., & Svåsand, L. (2002). Party institutionalization in new democracies. *Party politics*, 8(1), 5–29.
- Torbati, Y. (2016, 6 5). *Kerry hails Mongolia as 'oasis of democracy' in tough neighborhood*. Retrieved from The Reuters: <https://www.reuters.com/article/us-usa-mongolia-idUSKCN0YR02T>
- Van Biezen, I., Mair, P., & Poguntke, T. (2012). Going, going,... gone? The decline of party membership in contemporary Europe. *European journal of political research*, 51(1), 24–56.
- Zaankhuu.J (2004). *Some materials related to the Democratic Revolution in 1990*. Ulaanbaatar.

Хавсралт 1.

Хүснэгт 12. Намуудын авсан саналын хувь хэмжээ ба суудлын тоо (1992-2020)

Намууд	1992		1996		2000		2004	
	Санал (%)	Суудал	Санал (%)	Суудал	Санал (%)	Суудал	Санал (%)	Суудал
МАН	53.4%	70	40.5%	25	51.0%	72	48.0%	36
АН	26.7%	5	47.8%	50	25.3%	1	44.1%	34

Намууд	2008		2012		2016		2020	
	Санал (%)	Суудал	Санал (%)	Суудал	Санал (%)	Суудал	Санал (%)	Суудал
МАН	43.1%	39	31.3%	25	45.1%	65	45.0%	62
АН	39.4%	25	35.3%	31	33.1%	9	24.5%	11
МАХН	N/A	N/A	22.3%	11	8.0%	1	8.1%	1
ХҮН	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	5.2%	1

ТАЛАРХАЛ

Стратеги Академи, Фридрих-Эбертийн сангийн захиалгаар энэхүү судалгааны ажлыг хийж, гүйцэтгэсэн Ноттингхам Их Сургуулийн Профессор Фернандо Касал Бэртуа, Дефакто Институтын Ахлах судлаач А.Бат-Оргил, туслах судлаач Г.Батхишиг болон судалгааг хэвлүүлэхэд дэмжлэг үзүүлсэн Фридрих-Эбертийн сангийн хамт олонд гүн талархал илэрхийлье.

СТРАТЕГИ АКАДЕМИ

Хамтран ажилласан байгууллагууд:

